

บทที่ 11 รัสเซีย : สังคมนิยม หรือ สังคมวาระดินนิยม?

นับตั้งแต่ครุสเชฟได้ก้าวลงมาจากตำแหน่งแล้ว คณะผู้นำใหม่ที่ปกครองรัสเซีย ประกอบด้วยบุคคลสำคัญคือ นายเลโอนิด เบรสเนฟ (Leonid Breznev) เป็นเลขานุการพระรัชนาอย่างเด็กซี โโคซิกิน (Alexei Kosygin) เป็นนายกรัฐมนตรี นายนิโคลาด์ พอดโภนี (Nikolai Podgony) เป็นประมุขแห่งรัฐ และนายมีคาอัล ชุสโลฟ (Mikhail Suslov) เป็นผู้ประสานงานสัมพันธภาพระหว่างรัสเซียกับบรรดาพรรคกมมิวนิสต์ทั่วโลก

รัสเซียภายใต้การนำโดยหมู่คณะต่างเห็นพ้องต้องกันว่า ครุสเชฟได้ใช้วิธีการอันค่อนข้างจะเสียงห้าทายโลกนายทุนเกินความจำเป็นหลายครั้ง ที่สำคัญคือ กรณีเบอร์ลินและวิกฤติการณ์คิวบา คณะผู้นำใหม่ได้ตระหนักว่า การเข้มแข็งใช้กำลังอาวุธก็ดี แสดงตนเผชิญหน้าก็ดี หรือการแสดงที่ทำเสียงก้าวไว้ก่อนรัฐกรานก็ดี ล้วนเป็นวิธีการที่ไม่สามารถเสียงในภาวะที่รัสเซียเองไม่อยู่ในฐานะพร้อมที่จะรับหรือเผชิญหน้าอีก เพราะสถานการณ์โลกได้เปลี่ยนแปลงไปมากแล้ว ที่สำคัญคือ ดุลยภาพแห่งอำนาจโลกได้เปลี่ยนแปลง โดยเหตุที่จินและฟรั่งเศสกล้ายเป็นมหาอำนาจนานาชาติเคลียร์แล้ว โลกที่สามกำลังเพิ่มจำนวนสมาชิกมากขึ้น เป็นผลลัพธ์ที่รัสเซียควรสนใจหาเสียงทบทวนทามเป็นมิตรมากกว่าก่อศัตรู โลกได้ก้าวเข้าสู่วันเวลาใหม่ที่รัสเซียและสหรัฐยอมรับการสันสุดอำนาจเหลือจากการบังการโลกดังที่เคยกระทำตั้งแต่ ก.ศ. 1945 เป็นต้นมา ประการที่สอง อาวุธนิวเคลียร์สร้างอันดับฐานะทางการเมืองได้ผล แต่ไม่อาจจะทำให้รัสเซียแผ่นดินขยายอำนาจอิทธิพลได้ทั่วโลก เพราะอีกฝ่ายก็มีอาวุธเช่นนั้น ความเข้มแข็งเด็ดเดี่ยวของฝ่ายโลกนายทุนที่พร้อมจะเสียงก่อสงครามนิวเคลียร์ยอมทำให้รัสเซียต้องขับยังซึ่งใจและเพิ่มความระมัดระวังรอบคอบมากขึ้น ประการสุดท้าย ปัญหานโยบายโลกก้มมิวนิสต์เอง วิกฤติการณ์อินโดจีนได้ทิ้งความสับสนซึ่งกันมาเกินทุกที่ ความสัมพันธ์ระหว่างรัสเซียกับจีนเองก็มีลักษณะสับสนซึ่งกันมากเพริ่งเป็นมหาอำนาจนิวเคลียร์เริ่วเกินคาด สถานการณ์โลกที่เปลี่ยนแปลงเช่นนี้เองที่ทำให้รัสเซียต้องปรับเปลี่ยนวิธีการเจริญสัมพันธ์ไม่ตรึงกับโลกเสรี โลกก้มมิวนิสต์และโลกที่สาม

คณะผู้นำใหม่แสดงเจตจำนงที่จะดำเนินนโยบายอยู่ร่วมกันโดยสันติสัมพันธ์ เพียงแต่จำเป็นต้องเปลี่ยนวิธีการที่จะดำเนินนโยบาย เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์โลกที่เปลี่ยนแปลงไป ผู้นำคณะใหม่ปรับปรุงวิธีการโดยลดระดับการเสียงห้าทายฝ่ายตรงข้าม แสดงที่ทำ

พร้อมที่จะอยู่ร่วมกันโดยสันติ ลำพรางเจตนาرمณ์ที่แท้จริงไว้ และแสวงหาโอกาสจังหวะเมามะที่จะขยายอำนาจอิทธิพล ผู้นำใหม่ได้ทดลองวิธีการใหม่โดยอาศัยความอดทนและรอคอยจังหวะเมามะ¹ รัสเซียจะเลิกใช้วิธีการข่มขู่ใช้อาชญากรรมเป็นเครื่องมือต่อรองทางการทูตอีก

ในระหว่าง ก.ศ. 1964–66 อาจจะถือได้ว่า เป็นระยะเวลาแห่งการที่รัสเซียทดสอบวิธีการใหม่ โดยเฉพาะในโลกเสรีและโลกคอมมิวนิสต์

โลกคอมมิวนิสต์

เมื่อรัสเซียเปลี่ยนคนะผู้นำใหม่ นโยบายต่อโลกคอมมิวนิสต์มิได้เปลี่ยนแปลงเท่าใดดังที่คาดหวังกันทั่วไป ความสัมพันธ์กับรัฐคอมมิวนิสต์ยังคงเหมือนเดิม โดยเฉพาะความสัมพันธ์กับจีน

ทันทีที่ฝ่ายรัสเซียมีการเปลี่ยนผู้นำ พระคันทร์คอมมิวนิสต์ได้จับตามองอย่างใกล้ชิดเป็นที่รู้กันอยู่ว่า การเปลี่ยนผู้นำในรัสเซียอาจจะมีผลทำให้หงส่องฝ่ายหน้ามาคืนดีกันได้อีก รัสเซียแสดงที่ทำเป็นมิตรต่อจีนอย่างอกรอนอกหน้า อนาคตของจีนจึงควรจะสดใส เป็นอย่างยิ่ง เพราะคุปภีปักกี้คือครุสเชฟกิลม朵่านาจไปแล้ว จีนแสดงความกระตือรือร้นที่จะฟื้นฟูสัมพันธภาพอันดีงามกับรัสเซีย จู:on ไม่ได้นำกันะผู้แทนจีนไปร่วมฉลองวันครบรอบปีแห่งการปฏิวัติ ณ มองโกล เป็นการไปเชื่อมสัมพันธ์ไม่ตรี แสดงทำทีว่าจีนมีความเป็นมิตรต่อผู้นำใหม่รัสเซีย แต่ในขณะเดียวกัน ย่อมเป็นที่แน่นอนใจได้ว่า จีนต้องการจะหยิ่งท่าทีของรัสเซียจากสุนทรพจน์ของนายเบรสเนฟเองด้วย จีนคาดว่าคงมีการเปลี่ยนแปลงปรับปรุงนโยบายต่างประเทศไปในแนวที่จีนต้องประสงค์บ้าง แต่จากถ้อยແດลงของนายเบรสเนฟ จีนรู้สึกผิดหวังมากที่รัสเซียเพียงแต่แสดงท่าทีว่าต้องการเจรจาฟื้นฟูสัมพันธภาพอันดีงามกับจีน และยินดีให้ความช่วยเหลือทางด้านเศรษฐกิจและทหาร ที่สำคัญคือ รัสเซียเสนอให้จัดการประชุมพระคันทร์คอมมิวนิสต์ท่าโโลด ถ้อยແດลงของนายเบรสเนฟนี้มิได้ให้ความหวังมากมาย แก่จีนเท่าไนก แม้รัสเซียจะพยายามกว่าจะดำเนินนโยบายต่อเอเชียด้วยความสำนึกรัก ของการเป็นผู้นำโลกคอมมิวนิสต์ โดยจะให้ความช่วยเหลือแก่เกาหลีเหนือและเวียดนาม หนีอ รัสเซียหวังอย่างเดียวที่จะให้จีนเห็นพ้องกับนโยบายทั่วไปของตน ต้องการให้จีนเป็นมิตรกับผู้นำใหม่น้ำบ้างและต้องการขอร้องจีนให้หยุดยกบรรดาพระคันทร์คอมมิวนิสต์ให้แตกความสามัคคี

¹ Phillip E. Mosley, "Soviet foreign policy since Khrushchev," Soviet and Chinese Communist Power in the World Today, edited by Rodger Sweatingen (N.Y. : Basic Books. Inc., 1966), p. 27.

ข้อเสนอและทำท่าทีของรุสเซียนั้นก่อให้เกิดความขัดแย้งขึ้นในชนชั้นผู้นำของจีน มีบางคนเห็นควรรับไม่ต្រូវรุสเซียและรับข้อเสนอของส่วนแต่มาปฏิเสธข้อเสนอโดยถือว่า เป็นนโยบายของครุสเซฟ ซึ่งมีแนวโน้มไปสู่การป้องคงกันโลกเสรีและพัฒนาประเทศไป สู่หนทางลัทธิทุนนิยม เป็นการทรยศต่ออุดมการณ์และเป็นการพยายามแก้ไขปรับปรุงลัทธิ (Revisionism) pragmatism ผู้นำใหม่ยึดปฏิบัติตามเป็นส่วนใหญ่ เป็นแต่เพียงวิธีการเท่านั้นที่เปลี่ยนแปลงในทรัพย์สินของเมือง ผู้นำใหม่ไม่แตกด้วยอำนาจจากครุสเซฟ แสดงว่า รุสเซียมีแนวโน้มเอียงที่จะแก้ไขปรับปรุงลัทธิ ทั้งนี้มิได้เป็นการเปลี่ยนนโยบายโดยออกเทศส่วนนุคคล ว่าครุสเซฟคิดเอง เปลี่ยนแปลงเอง หากแต่กล้ายเป็นว่าบุคคลชั้นนำของรุสเซียคิดเปลี่ยน- แปลงเอง ในวิถีทางเช่นนั้น การเปลี่ยนผู้นำมิได้หมายถึงการเปลี่ยนแปลงนโยบาย เพียงแต่เปลี่ยนผู้นำใหม่ที่มีวิธีการใหม่ในการดำเนินนโยบายเดิมหลักการเดิมเท่านั้นเอง เมาถือว่า จะอยู่หัวใจไป ผู้นำใหม่จะเป็นไกรกิตาณ ล้วนลืมนโยบายเดิมของครุสเซฟ ผู้นำใหม่เหล่านี้ เมาถือว่า เป็นพากนิยมหรือเจริญร้อยตามครุสเซฟผู้นำเดิม ดังที่ต่อมาจีนได้เขยิญผู้นำใหม่ของ รุสเซียว่าเป็นพากนิยมแก้ไขปรับปรุงลัทธิแบบเดียวกับครุสเซฟ เป็นความนิยมแก้ไขปรับปรุง ลัทธิที่ pragmatic คิดแม่ปราศจากครุสเซฟแล้วกิตาณ (Khrushchevism without Khrushchev) ในที่สุด จีนได้ตอบโต้ข้อเสนอของรุสเซียโดยพิมพ์บนความของเม้าช้อ “เหตุใดครุสเซฟหมด อ้านาจ” (“Why Khruschev Fell”) ลงในหนังสือพิมพ์แนวหน้าของการโฆษณาชวนเชื่อชื่อ แดง (Red Flag) เมื่อวันที่ 21 ธันวาคม บทความนั้นสาซ้ายความผิดพลาดต่างๆ ของครุสเซฟตั้งแต่ การภายในถึงการภายนอกประเทศ เตือนผู้นำรุสเซียใหม่ให้สังวรณ์ว่าไม่ควรดำเนินนโยบายใน แนวนั้น และเป็นการยื่นเงื่อนไขโดยพฤตินัยว่า ถ้ารุสเซียไม่ปฏิบัติตาม โอกาสคืนดีกันก็คง เป็นไปไม่ได้ รุสเซียเริ่มลังเลแต่ยังหวังฝ่ายที่เห็นชอบข้อเสนอของตนในจีนจะมีอิทธิพลอยู่ ข้างในขณะเดียวกัน รุสเซียก็เริ่มตระเตรียมระยะน้ำหนาระหว่างประเทศ ประชุมพรรคคอมมิวนิสต์ ทั่วโลก รูปการณ์ส่อให้เห็นว่าจำเป็นต้องพั่ง礴คราคราหนันให้ทำหน้าที่โกล่เกลี่ย จีนแสดงทำที ชาเย็นอย่างเต็มที่ ทำให้โอกาสคืนดียิ่งยากขึ้น

ลักษณะสัมพันธภาพของทั้งสองฝ่ายเต็มไปด้วยการซิงไห่วงพริกกัน กรณีหนึ่ง ที่เห็นเด่นชัด คือ สมการณ์เวียดนาม กรณีเวียดนามเป็นตัวอย่างทดสอบที่ดีว่าลัทธิใดจะอยู่ รอดได้ซึ่งชนะในบันปลาย ผู้นำฝ่ายโลกเสรีได้ทุ่มเทให้ความช่วยเหลือเวียดนามได้ ฝ่ายโลก คอมมิวนิสต์ก็ควรให้ความช่วยเหลือเวียดนามเหมือน โดยลักษณะที่ตั้ง จีนวิตกว่ากุตติการณ์ ในเวียดนามอาจลุก過來เป็นสงครามใหญ่ โดยสหรัฐอเมริกาอาจรุกล้ำเข้าทำสงครามโดยตรง กับเวียดนามหนึ่ง ซึ่งจะทำให้กล้ายเป็นสงครามโลกลั่วเดนจีน ความผูกพันทางอุดม- การณ์และการมุ่งรักษาความมั่นคงของตน อาจจะทำให้จีนต้องช่วยเวียดนามหนึ่งโดยแทรกแซง

ทางทหาร ซึ่งเป็นการเชื้อเชิญให้จินต้องแพชญุหน้าสหราชอาณาจักร วิกฤติการณ์เวียดนามคุกคาม เสถียรภาพความมั่นคงของจีน จึงเป็นเหตุให้จินคอมมิวนิสต์ข้อต่อญาติดีกับรัสเซีย

รัสเซียเอง โดยเนื้อแท้ ไม่อาจหลีกหนีพัฒนาการตามความผูกพันทางอุดมการณ์ ต่อเวียดนามเห็นได้ในฐานะผู้นำโลกคอมมิวนิสต์ รัสเซียควรยื่นมือเข้าไปเกี่ยวข้องช่วยเหลือ โดยตรง แต่วิกฤติการณ์เวียดนามนั้นเป็นเรื่องหันตรา เพราะถ้าข้องเกี่ยวโดยตรง รัสเซียก็ต้องแพชญุหน้าสหราชอาณาจักร เป็นการเสี่ยงอันตรายเกินไปและผิดจุดประสงค์ก่อนท้ายแล้ว ของรัสเซีย แต่ถ้ารัสเซียวางแผนโดยโลกคอมมิวนิสต์โดยเฉพาะจีนคอมมิวนิสต์ก็อาจประสบความรุสเซียว่าทรยศต่ออุดมการณ์และตระหนัณฑ์ วิกฤติการณ์เวียดนามจึงเป็นตัวอย่างกรณีทดสอบ พลังของโลกคอมมิวนิสต์และโลกเสรีว่า ฝ่ายใดมีพลังสามัคคีและพลังอุดมการณ์ที่มั่นคง กว่ากัน รัสเซียไม่อาจผลักภาระหน้าที่ ทราบได้ที่รัสเซียยังต้องการเป็นผู้นำโลกคอมมิวนิสต์ แต่ในขณะเดียวกัน รัสเซียก็ไม่ต้องการแพชญุหน้าสหราชอาณาจักร รัสเซียจึงต้องแสวงหาทางออกที่ดีพอที่จะรักษาฐานะอำนาจและศักดิ์ศรีของรัสเซียทั้งในโลกคอมมิวนิสต์และโลกเสรี วิกฤติการณ์เวียดนามท้าทายรัสเซียยิ่งนัก

ในวันที่ 7 กุมภาพันธ์ ก.ศ. 1965 สหราชอาณาจักรและเวียดนามใต้ได้ร่วมกันปฏิบัติการโขมตี้เวียดนามเหนือทางอากาศ เพื่อเป็นการตอบโต้ที่ฝ่ายเวียดนามเหนือได้ปฏิบัติการ “บ้ำบุ” ก่อนตัวยการก่อการร้ายขึ้นต่อฐานทัพของสหราชอาณาจักรในเวียดนามใต้ การโขมตี้ทางอากาศครั้งนั้นเป็นการเริ่มต้นของการที่ทำให้สหราชอาณาจักรได้ก้าวเข้าไปเกี่ยวข้องในสังคมเวียดนามเต็มตัว ทำให้เจนวิตกกังวลในความมั่นคงของตนเองมาก เมื่อนายโคซิกิน นายกรัฐมนตรีรัสเซียเดินทางไปเยี่ยมเยียนปักกิ่งในวันที่ 11 กุมภาพันธ์ เขายังได้รับการต้อนรับขั้นสูงอย่างดี ได้มีการเปิดการเจรจาเรื่องเวียดนามเหนืออย่างเคร่งเครียด โคซิกินได้เสนอให้รัฐคอมมิวนิสต์ที่เกี่ยวข้องเปิดการเจรจากับสหราชอาณาจักรด้วยปัญหาอินโดจีน ทรรศนะของโคซิกิน เองนี้มิได้คำนึงถึงอิทธิพลของจีนในภูมิภาคหนึ่งเดียว แต่ได้นัก รัสเซียมุ่งจะป้องกันมิให้วิกฤติการณ์ในอินโดจีนขยายตัวออกไปจนน่ากลัวอันตราย นโยบายของรัสเซียจึงขัดกับจีโนย่างรุนแรง ตังกล่าว เมื่อรัสเซียแสดงความจำนำงที่จะสนับสนุนให้เวียดนามเหนือโดยทางรถไฟผ่านจีน จีนได้ประท้วงด้วยการยินยอมโดยปริยายให้บรรดาานักศึกษาจีนประท้วงหน้าสถานทูตสหราชอาณาจักรในมอสโก ทั้งนี้ การที่จีนประท้วงมีผลกระทบกระเทือนไปถึงการเตรียมประชุมพรรคก คอมมิวนิสต์ทั่วโลกด้วย บรรดาพรรคก คอมมิวนิสต์ส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วยที่รัสเซียจะใช้มติที่ประชุมนั้นให้ปฏิบัติตามความประسังของรัสเซีย ณ ที่ประชุมซึ่งมีจีนในวันที่ 5 มีนาคม บรรดาพวากคอมมิวนิสต์อเมริกันทั้งเวียดนามเหนือและจีนมิได้เข้าร่วมประชุม เป็นการท้าทายรัสเซียอย่างอาจหาญ รัสเซียได้แต่เรียกร้องให้โลกคอมมิวนิสต์ร่วมกันพิทักษ์เวียดนาม

เห็นอี ความคิดที่จะเป็นบังคับให้เปิดประชุมพรรคคอมมิวนิสต์ทั่วโลกต้องเดินทางไปช่วงหนึ่ง

ในชั้นต้น ข้อเรียกร้องของรัสเซียเพื่อ “ปฏิบัติการร่วมกัน” (Joint Action) ค่อนข้างจะได้ผล จันท่องฯ ยินยอมให้รัสเซียส่งอาวุธทางรถไฟฟ่านจันได้ แต่แล้วรัสเซียได้สำแดงเจตนาที่แท้จริงออกมาว่า ความมีการประชุมระหว่างรัสเซีย จัน และเวียดนามเหนือ เพื่อพิจารณาการขนส่งอาวุธทางรถไฟ แต่ทางอากาศผ่านจัน และพิจารณาสร้างฐานทัพอากาศในภาคตะวันออกเฉียงใต้ของจันเพื่อส่งเสริมสนองตอบสังคมเวียดนามโดยตรง จันปฏิเสธทันทีที่จะให้รัสเซียครอบจั่งการส่งกรรมเวียดนามยังกันจัน ในทรอศูนย์ของจันเอง วิกฤติการณ์เวียดนามเป็นเรื่องของสังคมประชานชนชั้นต้องดำเนินไปตามลำพังในขอบเขตของมัน จันพร้อมที่จะให้ช่วยกำลังใจ ช่วยฟื้นฟูประเทศ ช่วยทางด้านวัสดุพลอสัณฐานประมาณ แต่ถ้าการช่วยเหลือร่วมกันจะหมายถึงการที่จันต้องยินยอมให้รัสเซียขนส่งอาวุธข้ามพรมแดนจันทางอากาศ และยินยอมให้รัสเซียสร้างฐานทัพในภาคใต้ของจันแล้ว จันยอมจะต้องปฏิเสธไม่ยินยอมเด็ดขาด ทั้งนี้ เป็นด้วยเหตุผลสองประการ การข้ามพรมแดนทางอากาศเกิดโอกาสให้รัสเซียกระทำการสืบราชการมได้โดยวิธีต่างๆ การยินยอมให้รัสเซียตั้งฐานทัพในจันและร่วมปฏิบัติการทางทหารกับจันจะเป็นการเปิดโอกาสให้รัสเซียสำแดงอิทธิพลทางทหารและการเมืองในแผ่นดินจัน² และเป็นการเชื้อเชิญให้สหรัฐอเมริกาถือเป็นข้อ้อจมติจันทางอากาศ ซึ่งหมายถึงการขยายสังคมเวียดนามสู่พรมแดนจัน และหมายถึงการที่จันจำต้องเข้าสู่สังคมเพื่อป้องกันตนเองโดยเชิญหน้าสหรัฐอเมริกา

วิกฤติการณ์เวียดนามดูจะมีความเกี่ยวข้องกับสมัยพันธภาพระหว่างจันกับรัสเซียอย่างแยกกันไม่ออก จันถือว่ารัสเซียต้องหุ่นเหวความช่วยเหลือแก่เวียดนามเหนือ ในฐานะเป็นผู้นำโลกคอมมิวนิสต์ รัสเซียการปฏิบัติเช่นนั้น แต่รัสเซียก็มีอาจจะเสียงเช่นนั้น ด้วยเกรงว่า การแทรกแซงทางทหารโดยตรงในวิกฤติการณ์เวียดนามจะเป็นการบัญให้รัสเซียต้องเผชิญหน้ากับสหรัฐอเมริกา รัสเซียเสียงพันธุ์กรณีความรับผิดชอบในกรณีเวียดนามด้วยการตั้งกติกาว่า ควรเป็นความช่วยเหลือร่วมกันก็อ โลกคอมมิวนิสต์ทั่วมวลร่วมกัน ซึ่งรัสเซียตระหนักด้วความช่วยเหลือร่วมกันเช่นนั้นเป็นไปไม่ได้ เพราะโลกคอมมิวนิสต์แตกแยกกันเอง ไม่มีฝ่ายใดปฏิเสธที่จะช่วยเหลือเวียดนามเหนือ แต่ก็ไม่มีฝ่ายใดพร้อมที่จะร่วมมือกันฝ่ายอื่นๆ ช่วยเหลือเวียดนามเหนือ ถ้าความช่วยเหลือนั้นๆ จะหมายถึงการสละพลประโยชน์ส่วนตน รัสเซียกล่าวหาว่า จันได้ทำลายความร่วมมือในการช่วยเหลือเวียดนามเหนือดังแต่ต้นแล้ว เป็นการทรยศต่ออุดมการณ์ (ซึ่งกล่าวถึงการช่วยปฏิวัติโลก) และเป็นการทรยศต่อโลกคอมมิวนิสต์โดยตรง

² China's Turbulent Quest, p 132

ทั้งรุสเซียและจีน ต่างไม่โปรดนาที่จะเข้าแทรกแซงทางทหารในสังคมร่วมนานา
ต่างไม่ต้องการเสี่ยงเผชิญหน้าสหรัฐอเมริกา เสถียรภาพความมั่นคงของจีนและของรุสเซีย
มีความหมายสำคัญยิ่งเกินกว่าการเสี่ยงเพื่อมามิตรร่วมอุดมการณ์ แต่ในขณะเดียวกัน
ต่างก็อ้างตนเป็นมิตรในนามยกร่วมอุดมการณ์กับเวียดนามเหนือ ต่างผลักดันให้ออกฝ่าย
เข้าสู่สังคมเพื่อเผชิญความทายันะ ทั้งนี้ วิกฤติการณ์เวียดนามได้กลายเป็นเครื่องพิสูจน์
ความหมายของพันธกรณีทางอุดมการณ์ในการปฏิรัติโลกที่โลกคอมมิวนิสต์ได้แสดงเสมอมา

ความแตกแยกระหว่างรุสเซียกับจีนนี้ได้ช่วยให้โลกคอมมิวนิสต์หัวเหลือเวียดนาม
เหนือมีได้เต็มที่ จีนเองก็ติดกระแสความมั่นคงของตนเอง วิกฤติการณ์ในเวียดนาม
พร้อมที่จะระเบิดทุกเวลา ในต้นปี ค.ศ. 1965 กองทัพสหรัฐอเมริกาได้ขึ้นบกของเวียดนามใต้
พร้อมที่จะทำการรบรุกป้องกันเวียดนามใต้จากเวียดกงและเวียดมินห์ การแสดงกำลังอำนาจ
ทางทหารของสหรัฐอเมริกาให้ปรากฏ เช่นนี้เป็นไปตามลำดับขั้นของการป้องกันภัยคอม-
มิวนิสต์ดังที่เคยปฏิบัติในกรณีเกาหลีมาแล้ว สงครามเกาหลีครั้งที่สองได้อุบัติขึ้น ณ เวียดนาม
ใต้ผิดความหมายของฝ่ายโลกคอมมิวนิสต์ รุสเซียใหม่พยายามช่วยชาวนาเชื่อเรียกร้องโลกคอมมิวนิสต์
ให้รวมพลังช่วยเหลือเวียดนามเหนือตามมาตรการที่รุสเซียเคยเสนอมาแล้ว คือ ร่วมปฏิบัติการ

รุสเซียเองได้พยายามแก้ปัญหารือเวียดนามโดยปรึกษาหารือกับเวียดนาม
เหนือ แล้วออกแถลงการณ์เมื่อวันที่ 14 เมษายน ค.ศ. 1965 เรียกร้องให้ทั่วโลกยอมรับหลัก
การตามแผน 4 ประการในการเจรจา (Four Point Program) ได้แก่ การถอนฐานทัพและกองทัพ
ต่างชาติ ตลอดจนการร่วมประเทศด้วยการเลือกตั้งโดยเสรี³ จีนเองได้แถลงการณ์สนับสนุน
แต่ยังคงยืนกรานไม่ยินยอมให้รุสเซียขส่งอาวุธผ่านจีนทางอากาศและตั้งฐานทัพอากาศ
ในแผ่นดินจีนตามโครงการช่วยเหลือเวียดนาม ทำให้แข็งกร้าวของจีนทำให้รุสเซียใช้เป็น
ข้ออ้างว่าจีนเองไม่ได้มีความผูกพันต่อโลกคอมมิวนิสต์อย่างแท้จริง

นโยบายของรุสเซียที่เรียกร้องพลังโลกคอมมิวนิสต์ให้ต่อต้านจักรวรรดินิยมอเมริกา
ในเวียดนามได้นั้น ว่าไปแล้ว มีคอมมิวนิสต์จีนระดับผู้นำหลายคนเห็นด้วยว่าควรช่วยเหลือ
เวียดนามเหนือ รุสเซียจึงหวังว่าคนกลุ่มนี้จะทวีพลังมากพอที่จะเป็นเสียงข้างมากในการ
กำหนดวินิจฉัยนโยบายของจีน แต่แล้วนูกคลัชันนำของกลุ่มนี้ก็อ โล ยุย ชิง (Lo Ju-ching)
ประธานคณะกรรมการกิจการทหารและเสนาธิการฝ่ายวางแผนได้อุยกัดันข่าวการปฏิรัติ
รัฐธรรมยาโภมเข้าใจมติอย่างรุนแรงจน โล ยุย ชิง ต้องจำนำต่อข้อกล่าวหาทุกประการและ

³ ดูรายละเอียดใน Chai, *The foreign Relations*, p. 114.

ก่ออยู่ ฯ หายหน้าหายตาไปจากการเมืองและวงการทหาร ต่อมาร์ก แพงเจิน (Peng Chen) ซึ่งแอบอ่อนตัวรัสเซียได้เป็นผู้นำในการปฏิวัติวัฒนธรรมในแวดวงวรรณกรรม ช่วงระยะที่จีนเริ่มเพชญ์กลั่นปฎิรัติ รัสเซียได้ฝ่าสังเกตการณ์อย่างใกล้ชิด และมีที่ทำพร้อมที่จะแทรกแซง ถ้าฝ่ายปฏิบัติข้อของมาจะแสดงพลังความสามารถโดยมีนโยบายนิยมรัสเซียให้เป็นที่ประจักษ์⁴ ในขณะเดียวกัน จีนกับรัสเซียก็เปิดคลากก่อกรณีพิพาทชายแดนและรัสเซียเองก็มีที่ทำพร้อมที่จะลิดรอนเอกสารอา gamle จีปูไห่ของมองโกเลียนอก โดยลังเลที่จะต่ออายุสนธิสัญญาพันธมิตร ในระยะนั้น รัสเซียมีความเคลื่อนไหวภายในมาก เกี่ยวกับเรื่องส่งทหารไปป่วนมองโกเลียนอกเพื่อช่วยจีนโดยเฉพาะปักกิ่ง ซึ่งมีชัยภูมิที่ตั้งใกล้กับมองโกเลียนอกทางตะวันออก

ระหว่างที่เหตุการณ์ภายในจีนปั่นป่วนขึ้นต้นชนปลายไม่ได้แน่ชัดนั้น ทั้งจีนและรัสเซียต่างถอนทุกกลับประเทศเป็นการภายใน ความวุ่นวายเป็นจลาจลในประเทศจีนย่อมทำให้รัสเซียสนใจเป็นอย่างยิ่ง รัสเซียได้เฝ้ารอดูหลิวเซาชี และเต็งเสี่ยวผิงว่าจะสามารถต้านกลั่นปฏิวัติได้ตลอดรองฝั่ง และสามารถนำจีนมาสู่ฝ่ายรัสเซียได้ในภายหน้าหรือไม่ แต่ปรากฏว่าสองคนมิอาจท่านกลั่นปฏิวัติได้ ในปลายปี 1966 ทั้งสองคนค่อยๆ หมุดอำนาจทางการเมืองโดยพฤตินัย ในเดือนธันวาคม ปราفادา (Pravda) หนังสือพิมพ์ของทางการรัสเซียได้ลงบทความสนับสนุนหลิวเซาชีอย่างเปิดเผย แสดงท่าทีโดยพฤตินัยถึงการที่รัสเซียสนับสนุนฝ่ายหลิวเซาชี⁵ แม้หลิวหมุดอำนาจจะแล้วรัสเซียก็ยังพร้อมที่จะสนับสนุนบุคคลชั้นนำกลุ่มใดก็ได้ที่เป็นปฏิบัติข้อต่อมา เพราะรัสเซียได้ทราบกว่าเมามีอำนาจในการวินิจฉัยนโยบาย ในสายตาของผู้นำรัสเซีย เมามีลักษณะเป็นคนชั้นกลางระดับต่ำที่บ้าคลั่งวิกฤติ (Petit Bourgeois Fanatics)

นโยบายของจีนที่ความสัมบัติขึ้นไม่มีผู้ใดคาดได้ว่า โดยเนื้อแท้แล้วระหว่างปฏิวัติวัฒนธรรมนั้นจีนมีนโยบายต่างประเทศที่แน่นอนลักษณะใด ถ้าพิเคราะห์โดยถ่องแท้ จะเห็นได้ว่า การปฏิวัติวัฒนธรรมไม่ได้เป็นแต่เพียงจุดหัวเรี้ยวหัวต่อทางการเมืองและอุดมการณ์ว่า จีนควรยืนหยัดต่อต้านแนวโน้มเอียงในการก้าวไปสู่วิถีทางนายทุนหรือไม่เท่านั้น หากแต่การปฏิวัติวัฒนธรรมขึ้นเป็นจุดหัวเรี้ยวหัวต่อทางนโยบายต่างประเทศด้วยว่ามีนโยบายใดที่เหมาะสม⁶ ส่วนนโยบายต่างประเทศที่ไปอื่นๆ ของจีนคงยังไม่มีข้อยุติและเห็นได้ชัดว่า กจะมีการพิจารณาเปลี่ยนแปลงบ้าง นโยบายหนึ่งที่เด่นชัดคือ นโยบายเป็นปฏิบัติกับรัสเซีย

⁴ China's Turbulent Quest, p. 133.

⁵ Wu, China, p. 333.

⁶ William Hinton, Turning Point in China, An Essay on the Cultural Revolution (N.Y. Monthly Review Press, 1972).

และการทูตโดยใช้:red guard Diplomacy) แสดงแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงนโยบาย ดังปรากฏว่าในปี ก.ศ. 1967 จีนเรียกบรรดาทูตกลับประเทศและปล่อยให้เดกรัฐ โขมตีกระ trg ต่างประเทศแล้วประมาณนายเชินยิ (Ch'en Yi) ผู้เป็นรัฐมนตรีอย่างสำคัญ เสียชีวิตพร้อมกันนั้น ก็ถือว่าสถานทูตของฝ่ายรัฐบาลประเทศต่างๆ ที่จีนเห็นว่าไม่เป็นมิตร เท่าใดนักกับจีน ที่สำคัญก็คือ สถานทูตสหภาพโซเวียตที่ถูกพากเดกรัฐ ล้อมเมื่อเดือนกุมภาพันธ์เป็น เวลาเกือบ 3 อาทิตย์ เดกรัฐดีปะนัมรุสเซียว่าเป็นภัยคุกคามแก่ในปรับปรุงลัทธิและส่อ จักรพรรดินิยมเพราะแอนอ้างดินแดนไปจากจีน

ทั่วโลกให้ความสนใจมากกับกรณีพิพาทชายแดนระหว่างจีนกับรัสเซีย ดินแดนที่เป็นปัญหาคือ พรเมเดนระหว่างรัสเซียกับมณฑลเชิงเกียงและระหว่างรัสเซียกับแม่น้ำเจ้าเจียงกร่องให้รัสเซียสารภาพว่า ดินแดนที่ได้ไปในสมัยจักรวรรดิจีนนั้นเป็นไปตามสนธิสัญญา กับชาาร์อย่างไม่เป็นธรรมและไม่เสมอภาค ข้อเรียกร้องนั้นเป็นเงื่อนไขเบื้องต้นของการเจรจา รัสเซียไม่ยอมรับผิดชอบนั้น ด้วยถือเป็นการเสียเกียรติภูมิ และกล่าวหาว่า จีนมีเจตนาต้องการ ดินแดนโดยขยายอาณาเขตเข้ามายังพรเมเดนรัสเซีย จึงปฏิเสธไม่มีมีนโยบายเรียกร้องดินแดน คืน (Irredenta Policy or Revisionist Policy) ในระหว่างการประชุมกันนั้น การปฏิวัติวนธรรม ผลักดันให้ชนกลุ่มน้อย ยูกูร์ (Uigurs) อพยพข้ามพรเมเดนจากเชิงเกียงเข้าไปในดินแดนรัสเซีย ประมาณเกือบแสน ต่างฝ่ายต่างปิดพรเมเดนและคาดคะเนว่าจะมีการเผาดัดดัน บางครั้งบางคราวก็มีพวกเดการ์ดก่อการตามพรเมเดนทางเชิงเกียงและแม่น้ำเจียง การต่อต้าน เป็นปฏิปักษ์ต่อรัสเซียนี้ดำเนินไปอย่างรุนแรงถึงขั้นทำลายทรัพย์สินและทำร้ายชาวรัสเซีย ตามเมืองท่าเดเรน (Dairen) จนรัสเซียต้องทุ่มกู้คุกความว่าจะตัดการค้าขายด้วย รัฐบาลจีนจึงพยายาม จำกัดขอบเขตของการประท้วงรัสเซียไว้ แต่ก็ทำได้ยากนิใช่น้อย เพราะเรตการ์ดมีพลังยก แก่การควบคุม

ตั้งแต่ ค.ศ. 1964 ความสัมพันธ์ระหว่างรัสเซียกับจีนยื่อมต้องปรับเปลี่ยนไปตามสถานการณ์โลกที่ดึงหัวใจของประเทศให้ต้องเกี่ยวข้องกันอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ คือ สงครามเวียดนาม และการเมืองในโลกที่สาม ทำมกlongสถานการณ์เหล่านั้น จีนปั่นป่วนเป็นกลิ่นคุกตั้งแต่ ค.ศ. 1965 และมีผลกระทบต่อนบทบาทจีนที่มีต่อรัสเซีย และผลกระทบต่อสถานการณ์โลกหลายแห่งที่จีนและรัสเซียต้องเกี่ยวข้องด้วย ที่สำคัญคือ สถานการณ์ในโลกที่สาม

โลกที่สามระหว่าง ก.ศ. 1964-65

การแสวงหามิตรและความนิยมในโลกที่สาม ย่อมทำให้จีนกับรัสเซียยกที่จะมีความสัมพันธ์ต่อกันดีขึ้นได้ ผลประโยชน์ในโลกที่สามมีแต่จะทำให้เกิดความตึงเครียดขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

ความตึงเครียดได้บังเกิดขึ้นอีกหนึ่งจากผู้นำของรัสเซียเองว่าได้มีที่ท่ายินยอมปรองดองกับจีนแต่อย่างใด ต่างแข่งขันกันแสวงหาอำนาจอิทธิพลทั้งในเอเชียและแอฟริกาทั้ง ๆ ที่แต่เดิมรัสเซียเองว่าได้ให้ความสนใจแก่เอเชียเท่าไหร่นักนักอภินันทน์จากอินโดนีเซียและอินเดีย ครั้นครุสเซฟหมัดอำนาจไปแล้ว ใน ก.ศ. 1965 โลกที่สามเริ่มเคลื่อนไหวคึกคัก จะมีการประชุมดังที่เคยประชุมณ บันดุง ท่ามกลางสปีริตบันดุงครั้งที่สองนี้ จีนมุ่งโจมตีลัทธิจักรวรรดินิยมแบบอเมริกา (Anti U.S. Imperialism) และส่งเสริมนบทบาทของตนในการนำโลกที่สามโดยตั้งแนวร่วมต่อต้านสหรัฐอเมริกา จีนเริ่มแผ่ขยายอำนาจอิทธิพลเข้าไปในโลกที่สาม โดยฝ่ายที่ประชุมนั้นเติมที่ ครั้นนั้นการประชุมกำหนดสถานที่อี เมืองแอลเจียร์ (Algiers—เมืองหลวงแอลจีเรีย) ในเดือนมิถุนายนก่อนหน้านั้นนายเพงเจิน นายกเทศมนตรีปักกิ่งไปเยือนอินโดนีเซียแล้วกล่าวสุนทรพจน์โภมต์รัสเซียอย่างหน้าตาเฉย และถือความแตกต่างเรื่องผิวเป็นเครื่องแยกสิทธิออกจากกลุ่มโลกที่สาม เพงเจินได้กล่าวเกร้นถึงนโยบายกีดกันผิว (Racist Discrimination Policy) ต่อต้านรัสเซียไว้ว่า “โดยถือตนเหนือกว่าทางด้านผ่านพูนที่ เคียงข้างพวกอเมริกาชั้นกลางและบรรดาจักรวรรดินิยม บรรดานักแก้ไขปรับปรุงลัทธิแบบครุสเซฟร้องตะโกนพร้อมกับพวกจักรวรรดินิยมด้วยเรื่องพวกผิวอื่น ๆ เป็นปฏิปักษ์ต่อพวกผิวขาว”⁷ จีนเรียกร้องให้กลุ่มประเทศในโลกที่สามงดรับความช่วยเหลือจากรัสเซียก็ตามที่มิได้เป็นรัสเซียนทวีปแอฟริกาและเอเชีย ในที่นี้ ย่อมหมายถึง สหรัฐอเมริกาและรัสเซีย รัสเซียตอบโต้โดยแสดงความประณยาอย่างเปิดเผยว่าต้องการร่วมประชุมที่แอลเจียร์ด้วย นับเป็นครั้งแรกที่รัสเซียได้ดำเนินนโยบายต่างประเทศต่อโลกที่สาม ในมีฐานะที่เป็นผู้นำหรือมีบทบาทสำคัญ เช่นจีนได้ก็ยิ่งดี การประชุมที่แอลเจียร์จึงจัดเป็นเวทีการเมือง (Political Arena) ที่ประการของสองฝ่ายนอกขอบเขตโลกคอมมิวนิสต์อย่างชนิดตัวต่อตัวเลยที่เดียว และเป็นเวทีสำหรับจีนและรัสเซียในการแสวงหาอำนาจอิทธิพลและแรงสนับสนุนจากโลกที่สาม แต่เป็นที่น่าเสียดายที่การประชุมครั้งนั้น ต้องล้มเลิก เพราะเกิดรัฐประหารในแอลจีเรีย ก่อนการประชุม 10 วัน

⁷ Simmons, p 160.

ในการแข่งขันการสร้างอำนาจอิทธิพลในโลกที่สาม จึงนับว่าเป็นฝ่ายเพลี่ยงพล้ำทางการทูตมากและผู้ที่จะเก็บเกี่ยวผลประโยชน์แทนจีนคือ รัสเซีย ในทุกหนแห่ง จึงได้ประกาศนโยบายปฏิวัติโลกแนวใหม่จากการใช้กำลังความรุนแรง (Armed Struggle) มาเป็นการปฏิวัติตามแบบอย่างของมาโอดีส์โมเดล⁸ จึงได้ทดลองวิธีปฏิวัตินี้ในการณีเวียดนาม และในโลกที่สาม แต่ประสบความล้มเหลว เพราะจีนส่งเสริมการปฏิวัติและจริญสัมพันธ์ไม่ตรึงกับรัฐบาลประเทศนั้นด้วย แหล่งล้มเหลวมากคือใน อังโกลา (Angola) โมซัมบิก (Mozambique) โรดีเซีย (Rhodesia) แอฟริกาใต้ (Southern African Republic) คงโก ไนเอร์เซียอง จีนทุ่มเทให้ความช่วยเหลือแก่อินโดเนเซียมาก แต่การปฏิวัติล้มเหลวในเดือนสิงหาคม ค.ศ. 1965 ผลร้ายแรงที่จีนได้รับจากการส่งเสริมการปฏิวัติโลกแบบมาทุกหนแห่งดังกล่าวคือ การที่ประเทศเหล่านั้นตัดความสัมพันธ์ทางการทูตกับจีนและมีความสัมพันธ์อันดีงามกับรัสเซีย ที่นับว่า เป็นสังคมที่ทั่วโลกสนใจคือ สมรรถนะระหว่างอินเดียกับปากีสถานด้วยเหตุกรณีพิพาทดินแดนแคชเมียร์ (Kashmir) ในเดือนสิงหาคม มหาอำนาจผู้เกี่ยวข้อง คือ สหรัฐอเมริกาได้ให้ความช่วยเหลือแก่ปากีสถานและอินเดีย จีน (พันธมิตรโดยพฤตินัยของปากีสถาน) และรัสเซีย (มหามิตรของอินเดีย) ได้ประท้วงอย่างแข็งขัน จนสหรัฐอเมริกาต้องดึงให้ความช่วยเหลือแก่อินเดีย ภารกิจส่องสว่างว่า อินเดียเป็นฝ่ายมีชัยในการรบ ปากีสถานขอร้องให้สหรัฐอเมริกาใกล้เกลี่ยญดี สมรรถนะ แต่จีนยังคงส่งเสริมให้ปากีสถานรบท่อไปเพื่อหวังชัยชนะเป็นต่อในการเจรจา วันที่ 22 กันยายน ค.ศ. 1965 อินเดียและปากีสถาน ลงนามในข้อตกลงหยุดยิงและรัสเซียใกล้เกลี่ยให้เปิดการเจรจาเรื่องความขัดแย้งนั้น จีนพยายามชี้ช่องให้บ้าง แม้จะไม่ใหญ่หลวงนักถ้าเทียบกับรัสเซียผู้มีบทบาทสำคัญในการยุติความขัดแย้ง

นอกจากจะแสดงความช่วยเหลือพրรकคอมมิวนิสต์พื้นเมืองก่อการร้ายแล้ว โรคระบาดปฏิวัติแบบจีนโดยสื่อการทูตเรดการ์ดยังแพร่ขยายลูกคลานไปสู่ประเทศเพื่อนบ้านด้วย ก่อเกิดความไม่สงบทำให้ประเทศเพื่อนบ้านมีครISIS ใจจีนเท่าไนก กล่าวโดยสรุปแล้ว พฤติกรรมของจีนได้สร้างศัตรูมากกว่ามิตรในโลกเพิ่มขึ้น โลกที่สามหมดความเดื่องใส่ศรัทธาจีนความเป็นผู้นำที่จีนประกาศค่อยๆ จางหายไป สัมพันธภาพกับรัฐต่างๆ เสื่อมธรรมลง บทบาทจีนตั้งแต่ ค.ศ. 1966 จึงเป็นไปในด้านที่จีนแยกตัวเองอยู่โดยเดียวสมความประณญาของรัสเซีย

⁸ คุราขละอีบดีโน Lin Piao, "Long Live the People's War." September. 1965. The Foreign Relations. by chai, pp

ท่ามกลางสถานการณ์โลกที่ดึงหัวใจและสหรัฐอเมริกาให้ต้องเกี่ยวข้องด้วยนั้น รัสเซียได้ประเมินสถานการณ์และทบทวนนโยบายต่างประเทศ และได้กำหนดแบบอย่างนโยบายต่างประเทศโดยคำนึงถึงปัจจัยต่อไปนี้—

1. วิกฤติการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างสืบต่อเนื่อง
2. เอกภาพในโลกคอมมิวนิสต์
3. พัฒนาการของประเทศรัสเซียเอง สังคมอุตสาหกรรมนีบบังคับให้รัสเซียต้องใช้วิธีการกระจายอำนาจในการปกครอง นโยบายต่างประเทศย่อมจะถูกแปรเปลี่ยนรูปโดยยังคงลักษณะเดิม⁹

ความวิตกกังวลของรัสเซียนั้นอยู่ที่การดำรงไว้ซึ่งเอกภาพของโลกคอมมิวนิสต์ และความเป็นผู้นำบรรดาพาร์ตี้คอมมิวนิสต์ทั่วโลก การสร้างเขตอิทธิพลให้สำเร็จผลในตะวันออกกลางและปัญหาการอยู่ร่วมกันโดยสันติกับสหรัฐอเมริกาโดยมิให้ผิดพ้องหมองใจกับจินดานการณ์โลกมีส่วนเสริมสร้างรัสเซียให้ดูโดดเด่นว่าเป็นอภิมหาอำนาจฝ่ายเดียวที่ไฟสันติโอกาสที่รัสเซียจะแสวงหามิตรไม่ตรีกับโลกตะวันตกนับว่าสูงมากนั้นแต่ ก.ศ. 1965 เป็นต้นมา

โลกตะวันตก

วิกฤติการณ์เรียดนามเหนือนั้นแต่ ก.ศ. 1965 ซึ่งดึงสหรัฐอเมริกาเข้าไปในภูมิภาคตะวันออกจนตอนตัวไม่ขึ้น และปฏิวัติวัฒนธรรมในจีนนั้นแต่กางปี ก.ศ. 1965 นั้น ทำให้ชาวโลกได้เห็นเด่นชัดว่า สองอภิมหาอำนาจกำลังเดือดร้อนกับปัญหาดังกล่าวยิ่งนัก มีชาติอภิมหาอำนาจเพียงชาติเดียวที่ยังทรงพลังมหาศาล และตั้งตนอยู่ในความสงบไม่ต้องพัวพันในสังคม ณ 摹ใจของโลก อีกทั้งไม่มีต้องเผชิญกับปัญหาทางการเมืองภายในกือ รัสเซีย ในที่สุดของยุโรปตะวันตก รัสเซียได้ประพฤติตนเป็นเพื่อนบ้านที่ค่อนข้างจะดีกว่าอดีตสมัยครุสเชฟ รัสเซียมีได้แสดงตนกระหายใจได้ดีนั้นได จึงดูประหนึ่งว่า รัสเซียเป็นรัฐคอมมิวนิสต์ที่มีได้กระทำการเป็นพิษเป็นภัยต่อยุโรปดังที่ได้คาดไว้ รัสเซียเริ่มได้รับการยกย่องนับถือไว้วางใจมากขึ้น รัสเซียเองก็พอใจเช่นนั้นด้วย รัสเซียต้องการวางแผนให้ยุโรปเห็นว่า ตนเป็นเพื่อนบ้านที่มีคุณธรรม ไม่คิดร้ายหมายอำนาจผลประโยชน์ของประเทศเพื่อนบ้านได ๆ เมื่อยุโรปได้ทราบนั้น กว่า รัสเซียดีเช่นนั้น ยุโรปก็จะมีความวางใจ มองไม่เห็นความจำเป็นที่จะต้องรวมตัวเป็นพันธมิตรต่อต้านรัสเซียอีกต่อไป รัสเซียยังได้แสดงให้ยุโรปประจักษ์ว่า

⁹Alex Inkiles, "Sources of Possible Change in the Pattern of Soviet Development," The Foreign Policy of the Soviet Union, edited by Alvin Z. Rubinstein (N.Y.: Random House, 1960), p. 437.

ยุโรปการยืนหยัดด้วยชาติเอง ไม่การยอมตนพึงพาอยู่ให้อานัติสหรัฐอเมริกาเกินไป อันที่จริง สหรัฐอเมริกาเองก็ต้องดำเนินการอิทธิพลในยุโรปไปมากแล้ว ด้วยติดพันในวิกฤติการณ์เวียดนาม เป็นความปรารถนาของรุสเซียอยู่แล้วที่จะผูกมิตรกับยุโรปและให้กลุ่มยุโรปผลักดันเพื่อพัฒนา สหรัฐอเมริกา อำนวยอิทธิพลของสหรัฐอเมริกาในยุโรปและการรวมตัวของยุโรปคือภัยมหันต์ที่ รุสเซียจะต้องทำลายล้าง การโฆษณาชวนเชื่อหนึ่งที่รุสเซียได้พากเพียรกล่อมยุโรป คือการซื้อให้เห็น ว่า สหรัฐอเมริกามีอำนาจอิทธิพลมหาศาลเสมือนนายอำเภอทางทันยุโรป เป็นการคุกคาม รุสเซีย นับบังคับให้รุสเซียจำต้องดำเนินมาตรการตอบโต้เพื่อป้องกันตนเอง กำลังมหาศาล ของรุสเซียมิได้มีจุดมุ่งหมายคุกคามยุโรปแต่อย่างใด

ในการทابานทางผู้กุมมิตรกับยุโรปนั้น รุสเซียไม่อาจดำเนินการได้ตลอดสมความ ปรารถนา ด้วยมีปัญหาเยอรมนีเป็นอุปสรรคใหญ่ รุสเซียจะทำอย่างไรจึงจะทำให้ยุโรปเห็น พ้องต้องกันว่า เยอรมันนีควรแบ่งแยกต่อไปและเยอรมันจะตัววนตอกครัวดำเนินนโยบายวางแผน เป็นกลาง รุสเซียควรจะใช้เชิงการทูตได้? วิถีทางการทูตยังพอ มีโอกาสเป็นไปได้ เนื่องจาก โลกเสรีเรองมีความคิดเห็นแตกแยกด้วยเรื่องนโยบายต่อเวียดนาม นโยบายสร้างเสถียรภาพ ความมั่นคงในยุโรปและความขัดแย้งว่าด้วยอำนาจอิทธิพลของสหรัฐอเมริกาในยุโรป ความ แตกแยกในโลกเสรีเปิดโอกาสให้รุสเซียสามารถเลือกทابานทางรัฐได้ในโลกเสรี เพื่อแสวงหา อำนาจอิทธิพล นอกรากนั้น รุสเซียเริ่มเรียนรู้ว่า การแก้ปัญหาเยอรมันนี้ต้องดำเนินไปด้วย ความสุขุมรอบคอบ และด้วยชั้นเชิงให้พริบทางการทูต การเข้มแข็งใช้กำลังก็ตี การยั่นฆ่าด ก็ตี ตลอดจนการโหมโฆษณาชวนเชื่อโงมตีฝ่ายตรงข้าม ดังที่รุสเซียเคยปฏิบัติเพื่อบีบบังคับ โลกเสรีในอดีต ล้วนเป็นการแก้ปัญหาเยอรมันที่พิดแนวผิดเป้าหมาย วิธีการดังกล่าวกลับ เริ่งเร้าให้โลกเสรีเห็นภัยคุกคามมีวนสต์เด่นชัดขึ้น ก่อเกิดความเป็นปฏิปักษ์รุนแรงขึ้น และ ท้ายสุดรวมตัวกันต่อต้านรุสเซียอย่างหนีบแน่น

ชาติแรกในโลกเสรีที่รุสเซียเริ่มทابานทางก็อ ฝรั่งเศส ฝรั่งเศสมีความเป็นปฏิปักษ์ อยู่ในที่ต่ออำนาจอิทธิพลของสหรัฐอเมริกาในยุโรป โดยเฉพาะในยุโรปตะวันตก ฝรั่งเศสได้ เทียร์เรียกร้องต้องการให้สหรัฐอเมริกาให้ความช่วยเหลือฝรั่งเศสในการสร้างอาชูนิวเคลียร์ แต่สหรัฐอเมริกามิได้ยินดีช่วยสร้างปึกต่อทางฝรั่งเศสขึ้นมาเป็นมหาอำนาจนิวเคลียร์ ทั้ง ยังมิได้ให้โอกาสฝรั่งเศสมีสิทธิมีสิ่งในวงการเมืองของฝ่ายพันธมิตรใหญ่ในโลกเสรี ฝรั่งเศส ได้กล่าวหาตัดหัวต่อตัวอยู่ในที่เสมอว่า พวก盎格โล-แซกซัน¹⁰ พยายามครอบงำการยุโรป

¹⁰ 盎格洛-แซกซัน (Anglo-Saxon) คือ สาขาหนึ่งของผู้พันธุ์เยอรมัน ซึ่งตั้งหลักแหล่งในเคาะอังกฤษตั้งแต่ ศตวรรษที่ 5 ในที่นี้ หมายถึงชาวอังกฤษและชาวอเมริกาของเชื้อส่วนใหญ่ในรัฐบุรุษมาจากอังกฤษ

ฝรั่งเศสต้องการความเป็น:inline-yurop ต้องการดำเนินนโยบายต่าง ๆ เป็นอิสระและฝรั่งเศสได้สำแดงฤทธิ์เดชเป็นพันธมิตรนอกรอบของโลกเสรีตลอดมา ที่สำคัญคือ ฝรั่งเศสได้ตัดพันธกรณีต่อรองก็การโนโต จดขาวงกฤษฎีให้เข้าร่วมองค์การตลาดร่วมหรือประชาคมเศรษฐกิจยุโรป (European Economic Community-EEC) และในเดือนมิถุนายน ก.ศ. 1966 ฝรั่งเศสได้แสดงตนเป็นอิสระหนึ่อกำນการสหรัฐอเมริกา โดยการเจริญสัมพันธไมตรีกับรัสเซียถึงขั้นที่ประธานาธิบดีเดอโกลได้เยือนรัสเซียเป็นทางการ เจตนาฝรั่งเศสที่ทابตามรัสเซียนั้นคือ การที่จะผูกมิตรกับรัสเซียเพื่อเป็นการถ่วงดุลอำนาจของสหรัฐอเมริกาซึ่งแผ่ขยายเข้าครอบงำยุโรป ตะวันตกอยู่ ส่วนรัสเซียเองก็สนใจติดต่อบราร่างต้องการทำลายพลังสามัคคีของโลกเสรี โดยเฉพาะพลังต่อต้านการขยายอำนาจอิทธิพลของรัสเซียในยุโรป และต้องการซึ่งเสียงฝรั่งเศสให้รับรองสภาพการเปลี่ยนเบอร์นนี้ โดยรับรองเบอร์นี้ตะวันออกซึ่งเป็นรัฐคอมมิวนิสต์บริหารของรัสเซีย

ในการพบกันนี้ นายพลเดอโกลได้แสดงความประณาน่าที่จะให้รัสเซียถ่ายความเข้มงวดต่อรัฐบริหาร ส่วนรัสเซียต้องการให้ฝรั่งเศสรับรองเบอร์นี้ตะวันออก การเจริญสัมพันธไมตรีได้ก้าวไกลไปอีกขั้น เมื่อนายโโคซิกิน นายกรัฐมนตรีรัสเซียได้เดินทางไปเยือนฝรั่งเศส เป็นการตอบแทนในเดือนธันวาคมนั้นเอง ได้มีการอุดแฉลงการณ์ร่วม เรียกร้องยุโรปให้ร่วมมือกันปรึกษาหารือปัญหาต่าง ๆ ของยุโรปและให้มีความร่วมมือกันทางด้านเศรษฐกิจ และศิลปวิทยาการ แฉลงการณ์ย้ำความร่วมมือของยุโรป แนวให้สำนึกว่า สหรัฐอเมริกามีได้เป็นชาติยุโรป ไม่ควรเข้าร่วมกิจการยุโรป และยุโรปไม่ควรยืนยมให้สหรัฐอเมริกาเข้าครอบงำ บางการ การเจริญสัมพันธไมตรีกับฝรั่งเศส เช่นนี้ย่อมถือได้ว่า เป็นความสำเร็จทางการทูตของรัสเซียครั้งสำคัญที่สามารถแยกฝรั่งเศสออกจากโลกเสรีได้สำเร็จ

ตั้งแต่ ก.ศ. 1967 นโยบายต่างประเทศของรัสเซียมุ่งเห็นความจำเป็นที่จะต้องแสดงนโยบายการอยู่ร่วมกันโดยสันติให้เป็นนโยบายที่เด่นชัด การอยู่ร่วมกันโดยสันติมีได้มีกำจัดความแต่เพียงว่าเป็นนโยบายที่สามารถป้องกันสังคมรวมให้เกิดขึ้นเท่านั้น หากแต่ยังสามารถลดความตึงเครียดและก่อให้เกิดความมั่นคงทางการเมืองในยุโรปได้ด้วย โดยเหตุผลดังกล่าวนั้นเองที่ทำให้รัสเซียจำเป็นที่จะต้องสร้างเสถียรภาพความมั่นคงในยุโรปโดยร่วมมือกับยุโรปในการป้องกันสังคมนิวเคลียร์ ร่วมมือในการเจรจาลดอาวุธนิวเคลียร์ จำกัดปริมาณอาวุธนิวเคลียร์มิให้เพิ่มขึ้น ในอีกแห่งมุมหนึ่ง จะเห็นได้ว่า นโยบายไฟสันติภาพและอยู่ร่วมกันโดยสันติโดยวิธีการต่าง ๆ ดังกล่าว เป็นการสร้างความมั่นคงปลอดภัยแก่พรหมดนรัสเซียในยุโรป เพื่อเปิดโอกาสให้รัสเซียแก่ปัญหาใหญ่คือ การแตกแยกในโลกคอมมิวนิสต์และการแข่งขันแบ่งชิงอำนาจความเป็นใหญ่กับจีนในโลกคอมมิวนิสต์ การดำเนินนโยบายเช่นนั้น

ประสบปัญหามาก เพราะรุสเซียต้องรักษาไม่ตรึงกับตะวันตกและกับจีน บางครั้งจึงเป็นมิตร บางครั้งกลับกลายเป็นผู้ดึงห้อมองใจกัน นโยบายรุสเซียหลังสมัยครุสเซฟจึงมีได้มีคุณลักษณะแตกต่างจากที่ครุสเซฟได้ดำเนินมาแล้ว คือพยายามเหยียบเรือสองแคน เอาใจทั้งสองฝ่าย แต่ก้าวไว้ในบางขณะเพื่อเอาใจอีกฝ่ายลับกันไป ทำให้นโยบายของรุสเซียมีลักษณะเดินหน้าและถอยหลัง (Advance and Retreat)¹¹ เป็นคราวเคราะห์ตีสำหรับรุสเซียในระยะนั้น ที่ทั้งตะวันตกและจีนมีความวิตกกังวลในเรื่องเวียดนามมากจนลดความตั้งใจจริงและขัดขืน ความสามารถที่จะตอบโต้การเคลื่อนไหวของรุสเซียในหนทางอื่น

ท่ามกลางวิกฤติการณ์ตามมุ่งต่าง ๆ ของโลก รุสเซียพยายามเอาตัวออกจาก รอ คอบวิกฤติการณ์ให้อุบัติขึ้นเอง โดยมีต้องเร่งรัดกระตุนวิกฤติการณ์ รุสเซียจับตาดูวิกฤติการณ์ต่าง ๆ ที่อุบัติขึ้น และพึงพอใจที่จะเห็นว่า วิกฤติการณ์เหล่านั้นผูกมัดโลกเสรีให้เข้าเกี้ยวข้อง และท้าวสุดทำลายล้างโลกเสรีให้พินาศความปรารถนาของฝ่ายรุสเซีย แม้จะระวังถึงเพียงนั้น รุสเซียก็ยังพลาดในตะวันออกกลางจนได้

ตะวันออกกลาง

ความขัดแย้งได้อุบัติขึ้นในโลกที่สาม โดยเฉพาะในทวีปแอฟริกา กลุ่มประเทศที่เกิดใหม่ส่วนใหญ่ก่อการรัฐประหารและมีการปักครองระบบเผด็จการโดยทหาร รุสเซียได้ก้าวเข้าไปเกี้ยวข้องในทุกหนทุกแห่งที่มีขบวนการกู้เอกราชและต่อต้านจักรวรรดินิยมตะวันตก ดังเช่นใน ไนจีเรีย คงโก กานา (Ghana) เยเมน (Yemen) และอเดน อิทธิพลของรุสเซียได้แพร่ขยายออกไปถึงทะเลแดงซึ่งอังกฤษได้ถอนอำนาจอิทธิพลออกไปก่อนหน้านั้นแล้ว ทั้งนี้และทั้งนั้น การที่รุสเซียก้าวเข้าไปในโลกที่สามย่อมให้คุณและให้โทษแก่รุสเซียมีได้ยิ่ง- หย่อนไปกว่ากันกับที่จีนได้รับมาแล้วในระหว่าง ก.ศ. 1964–65 เพียงแต่การก้าวเข้าไปนั้น มักเกิดในช่วงเวลาที่มีวิกฤติการณ์เสี่ยงต่อการที่รุสเซียต้องเผชิญหน้ากับโลกตะวันตก รุสเซียหลังสมัยครุสเซฟมีความกล้ามากกว่าครุสเซฟในการ “เล่นกับไฟ” โดยเฉพาะการอาฆาตแห่งไฟตะวันออกกลาง

ในทศวรรษที่ 1960 รุสเซียมีความสนใจตะวันออกกลางมาก เพราะเป็นดินแดนอุดมด้วยแร่ธาตุน้ำมัน และมีความมั่งคั่งจากแร่ธาตุน้ำมันมาก รุสเซียต้องการปิดหนทางมิให้โลกตะวันตกได้ครอบครองแหล่งน้ำมัน ตะวันออกกลางยังเป็นภูมิภาคที่รุสเซียสามารถแสดงบทบาทได้ โดยไม่ต้องเสี่ยงกับการเผชิญหน้าโลกตะวันตกมากเหมือนกรณีเยอรมันอีกด้วย รุสเซียได้ทดลองไม่ตรึงไว้แก่โลกตะวันออกกลาง และยินยอมแสดงนโยบายต่อต้านอิสราเอล

¹¹ Ulam, p. 728.

เพื่อเอาใจชาวอาหรับ แต่บทบาทรุสเซียไม่เป็นที่ประทับใจชาวตะวันออกกลาง ซึ่งมีได้ต้องการแต่ความช่วยเหลือและการให้ข่าวณ์กำลังใจเมื่อยามมีภัยมาถึงก่อนหน้า นโยบายรุสเซียเองตั้งแต่ ค.ศ. 1965 ก็รวนเรหากาความแน่นอนมิได้ ทั้ง ๆ ที่หวังจะตั้งมั่นอำนาจอิทธิพลและลงทุนในตะวันออกกลาง กองทัพเรือรุสเซียปราကูณในน่านน้ำเมดิเตอร์เรเนียน ก็เป็นเพียงการแสดงตัวแสดงกำลังแสนยานุภาพ เป็นสัญลักษณ์แห่งการที่รุสเซียพร้อมที่จะแทรกแซงทางทหารเพื่อช่วยตะวันออกกลาง แต่เมื่อเกิดวิกฤติการณ์ขึ้น กองทัพเรือนั้นมิได้มีการเคลื่อนกำลังแต่อย่างใด กองทัพเรือเป็นเพียงสัญลักษณ์แห่งข่าวณ์กำลังใจแก่ชาวตะวันออกกลางให้ต่อสู้ภัยจักรวรรดินิยมตะวันตกอย่างเดียวดาย อีกประการหนึ่ง แม้รุสเซียจะเต็มใจเข้าแทรกแซงก็จะไม่เป็นการง่ายดาย เพราะสหรัฐอเมริกามีกองทัพเรือที่ 6 ประจำอยู่ในน่านน้ำนี้ด้วย ความจริงนี้พิสูจน์ได้จากวิกฤติการณ์ใน ค.ศ. 1967 ซึ่งรุสเซียเป็นฝ่ายบัญชาให้เกิดสกirm ด้วยการก่อเกิดกรณีพิพาทขึ้นระหว่างอิสราเอลกับซีเรีย และอียิปต์บีบบังคับให้กองกำลังฉุกเฉิน (Emergency Force) ขององค์การสหประชาชาติถอนกำลังออกจากช่องแคบตีราน (Tiran) ในวันที่ 18 พฤษภาคม ส่วนต่อมา อียิปต์ได้สั่งปิดช่องแคบนี้เพื่อปิดล้อมอิสราเอล มาตรการอันอาจหาญของอียิปต์นั้นสำเร็จผลเพระคนะมนตรีความมั่นคงไม่สามารถจะดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดได้ รุสเซียมีบทบาทอยู่เบื้องหลังโดยใช้สิทธิ์ยั่งยืนมิใช่ของคนะมนตรีความมั่นคง และได้ประกาศยืนหยัดเคียงข้างชาวอาหรับเพื่อต่อต้านการก้าวร้าวกราณ สหรัฐอเมริกาจึงตกลอยู่ในฐานะลำบากใจมากที่จะต้องเลือกปฏิบัติการว่า จะแทรกแซงทางทหารหรือไม่ ไม่ว่าจะแทรกแซงทางทหารหรือไม่แทรกแซงทางทหาร ทั้งสองวิถีทางมีผลกระทบต่อทรัพย์สินและเกียรติภูมิของสหรัฐอเมริกาในโลกอาหรับมาก อีกทั้ง รุสเซียก็กระตุ้นให้สหรัฐอเมริกาอยดีรึ่งอิสราเอลไว้ เพราะรุสเซียเองไม่ต้องการให้อิสราเอลกับอาหรับรบกันสั่งที่รุสเซียหมายมุ่ง อย่างแท้จริงก็อ การกำหนดข้อตกลงโดยสันติวิธีทางการทูตที่มีความหมายถึงความพ่ายแพ้สำหรับสหรัฐอเมริกาและอิสราเอล และหมายถึงเกียรติภูมิและชัยชนะสำหรับรุสเซียและโลกอาหรับ

บทบาทรุสเซียในวิกฤติการณ์ครั้งนี้ได้แสดงให้เห็นถึงชาตุแท้ของเจตนาرمณ์ และนโยบายรุสเซียได้เด่นชัดว่า รุสเซียสร้างกำลังให้โลกอาหรับเพื่อให้มีความมั่นคงเข้มแข็ง ป้องกันตนเองได้และยินยอมให้โลกอาหรับเป็นฝ่ายก่อวิกฤติการณ์ แต่ไม่ยินยอมให้วิกฤติการณ์นั้นลุกalam เป็นสกirm โดยรุสเซียจะประกาศอยู่เคียงข้างโลกอาหรับ เตือนโลกเสรีและอิสราเอลให้ยั่งยืนในการปฏิบัติการตอบโต้โลกอาหรับ รุสเซียต้องการทั้งอำนาจอิทธิพลและเกียรติภูมิในตะวันออกกลาง แต่ไม่ยินดีที่จะให้เกิดวิกฤติการณ์ใด ๆ ที่จะดึงรุสเซียเข้าเกี่ยวข้องโดยตรง

รุสเซียได้เสียงแสดงตัวเคียงข้างอาหารน โดยคาดว่าโลกเสรีและอิสราเอลจะยันยั่งชั่งใจ รุสเซียมีความเชื่อมั่นว่า อำนาจอิทธิพลตลอดจนกำลังทางทะเลของตนในทะเลเมดิเตอร์เรเนียนมีกำลังอำนาจมากพอที่จะทำให้โลกเสรีต้องยอมถอนตัวหลักเลี่ยงเข้าสู่ส่วนรวม กับอียิปต์ที่มีรุสเซียอยู่เบื้องหลัง วิกฤติการณ์จะสถาบันตัวโดยรุสเซียจะมีหน้ามีตา มีอิทธิพลมากขึ้นในตะวันออกกลาง อีกทั้งสามารถแสดงให้โลกเห็นว่า สันติภาพโลกขึ้นอยู่ที่รุสเซีย ว่าต้องการหรือไม่ต้องการมากกว่าอื่น ไม่มีภัยทางอำนาจใดจะมีฐานะอำนาจ เช่นรุสเซีย แม้แต่ สหรัฐอเมริกายังต้องยอมถอยออกห่างเพื่อเลี้ยงส่วนรวมเพชญหน้ารุสเซีย รุสเซียคาดว่าจะใช้เชิงการทูต เช่นนั้นบังคับอีกฝ่ายให้จำยอม ถ้าแนวคิดคาดการณ์ของรุสเซียนี้เปรียบเสมือน เกมพนัน ก็เท่ากับว่ารุสเซียได้อeaเกียรติยศเงินทองมาวงเป็นเดิมพันหมดสั่นโดยคาดว่า จะเป็นฝ่ายชนะเต็มประดุ แต่เกมการเมืองมิได้เดินไปในแนวที่รุสเซียหวัง นโยบายซุ่มคุกคามโดยแสดงกำลังไม่อาจทำให้อิสราเอลยอมมองอีกฝ่ายให้ถูกปิดล้อม

เมื่อถูกปิดล้อม อิสราเอลได้เป็นฝ่ายปฏิบัติการโจมตีอียิปต์อย่างรวดเร็ว รุสเซียคาดไม่ถึง สถานการณ์ตะวันออกกลางมิได้ถูกจำกัดขอบเขตความตึงเครียด หากแต่ได้ลุกลามขยายตัวเป็นส่วนรวมล่อแหลมต่อการที่รุสเซียต้องแสดงพลังเข้าเกี่ยวข้อง ซึ่งหมายถึงการ เพชญหน้าโลกเสรี ผิดความคาดหมายของรุสเซียโดยสั่นเชิง รุสเซียจึงเดินแต้มตุเชิงการทูต ใหม่เรียกร้องให้หั้งสองฝ่ายคู่กรณีส่วนรวมสงบศึกและต่างคืนสู่สถานะเดิมทางพร้อมเดน ในยามยาก รุสเซียได้แสดงตนให้โลกอาหารนได้ประจักษ์ว่า รุสเซียไม่เต็มใจที่จะทุ่มตัวเสี่ยงช่วยอาหารนดังที่คาดกัน รุสเซียจะช่วยอาหารนได้อย่างมากที่สุดไม่เกินขีดขั้นการให้ช่วยกำลังใจ และใช้เชิงการทูตเจรจาขุติศึกส่วนรวมและโจนต่ออิสราเอลว่าเป็นฝ่ายก้าวร้าวรุกราน

ทั้งสหรัฐอเมริกา และรุสเซียแสดงตนไม่เข้าเกี่ยวข้องแทรกแซงทางทหารในส่วนรวม ครั้งนั้น ต่างเฝ้าจับตาดูผลของการส่วนรวม ส่วนรวมสั่นสุดลงอย่างรวดเร็วภายใน 6 วัน ตามมาด้วยความประช้อยอย่างยิบยังของฝ่ายโลกอาหารน รุสเซียผู้ให้ความช่วยเหลือทางทหารต้อง พลอยิ่งได้รับความอัปศด้วย รุสเซียต้องเสียหน้าและเกียรติภูมิ ความช่วยเหลือที่ได้ทุ่มเท แก่อารบรนไว้ค่าความหมาย เป็นการลงทุนที่สูญเปล่าอย่างสั่นเชิง

หลังจาก ก.ศ. 1967 แล้ว นายกรัฐมนตรีโคชิกินได้พบกับประธานาธิบดีลินดอน บี จอห์นสัน (Lyndon B. Johnson) ที่เมืองกลาสโบโร (Glassboro—ในมลรัฐนิวเจอร์ซี) แต่การพบกันนั้นไม่สามารถจะแก้ปัญหาได้ รุสเซียเริ่มตระหนักมากขึ้นทุกทิว่า อำนาจอิทธิพลที่แฝงไฟศาลไปทั่วโลกย่อมเป็นการสั่นเปลืองและเสี่ยงต่อการเพชรญหน้ากันเองมาก ดังเช่นกรณี วิกฤติการณ์ตะวันออกกลาง รุสเซียเองแม้จะทุ่มให้ความช่วยเหลือแก่อารบรนมาศาล แต่

เมื่อถึงยามกับขันจวนตัว รุสเซียก็ดำเนินการออกห่างจากวิกฤติการณ์ รุสเซียให้ได้แต่ความสนับสนุนทางการทูตเท่านั้น ข้อนี้ย่อมเป็นที่ประจักษ์ชัดแก่ชาวอาหรับด้วย

นับแต่ ค.ศ. 1967 รุสเซียเต็มไปด้วยความไม่แน่นอนใจในนโยบายต่างประเทศของตน ความสัมพันธ์กับจีนได้ตึงเครียดตั้งแต่ ค.ศ. 1965 มาแล้วด้วยเหตุกรณ์พิพาทชายแดน อีกทั้งปัญหาภายในโลกคอมมิวนิสต์ก็ได้พัฒนาถึงขั้นวิกฤติแล้ว ด้วยเหตุที่รุสเซียนี้ได้ตัดสินใจให้แన่นอนว่า รัฐบริหารความมื้อสระมากน้อยเพียงใดในการปกครองตนเอง.

ปัญหาแก้ไม่ตกของโลกคอมมิวนิสต์

เอกสารของโลกคอมมิวนิสต์นี้ไร้ความหมายและเป็นไปไม่ได้แล้วสำหรับรุสเซีย โดยเฉพาะความแตกแยกระหว่างจีนกับรุสเซียได้เปิดโอกาสให้บรรดารัฐบริหารรายโอกาส ปกครองตนเองที่ละน้อย ๆ ที่สำคัญคือ แอลบานเนีย ยูโกสลาเวีย รูเมเนีย ภายในโลกคอมมิวนิสต์เต็มไปด้วยเสียงวิพากษ์วิจารณ์วิธีการที่รุสเซียปกครองรัฐบริหาร เสียงวิจารณ์ดังมากเป็นพิเศษในประเทศจีน ยูโกสลาเวีย และรูเมเนีย โลกคอมมิวนิสต์แตกแยกแต่ยังมิได้มีขบวนการแยกออกจากโลกคอมมิวนิสต์ เพราะรัฐบริหารยังคงกล้ากำลังแสนยานุภาพและอำนาจของรุสเซีย อีกทั้งรัฐบริหารยังต้องพึ่งพาอาศัยความคุ้มครองปักป้องจากรุสเซียเพื่อรัฐบริหารเอง ส่วนใหญ่ไม่ได้มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันนัก รุสเซียสามารถให้หลักค้าประภันเสถียรภาพความมั่นคงแก่โลกคอมมิวนิสต์มาก ประการสุดท้าย สมรรถนะเยี่ดนามมีส่วนทำให้ความผิดพ้องหมองใจในโลกคอมมิวนิสต์ในด้านต่าง ๆ ลดลงมากและทำพรางข้อเท็จจริงว่า โลกคอมมิวนิสต์ขาดเสียงเอกฉันท์ในการกำหนดค่าจุดประสงค์ร่วมกันเพื่อโลกคอมมิวนิสต์¹² รุสเซียเองก็เน้นเสมอว่า ความช่วยเหลือที่รุสเซียจะให้แก่ขบวนการคอมมิวนิสต์จักเป็นความช่วยเหลือทางด้านวัตถุเท่านั้น รุสเซียจักไม่สนับสนุนให้ขบวนการมีลักษณะซึ่งก่อศึกสงครามซึ่งจะทำให้เกิดภาระการเผชิญหน้ากันเองของภูมิภาคอำนาจและอาจทำให้เกิดสงครามนิวเคลียร์ได้

วิกฤติการณ์ในเชกโสโลวัคเกีย

ปัญหาการปกครองโลกคอมมิวนิสต์ได้เริ่มขึ้นในเชกโสโลวัคเกีย สืบเนื่องมาจากการที่รุสเซียและหัวหمامปล่อยให้แอลบานเนีย ยูโกสลาเวีย และรูเมเนียก่ออย่าง ฯ เป็นไทมากขึ้น ฯ เป็นตัวอย่างให้เชกโสโลวัคเกียคิดถือเป็นเช่นอย่างนั้น ใน ค.ศ. 1968 เชกโสโลวัคเกียยังมีการปกครองระบอบสถาลินนำโดยนายอันโนทิน (Antonin Novotny) ซึ่งถือว่าเป็นสถาลินจิ้ง (Little Stalin) ในเดือนธันวาคม ค.ศ. 1967 เมื่อเบรสเนฟ์ไปเยือนกรุงปราก (Prague) เขาได้

¹² Ulam, p. 716

ตระหนักว่า ระบบอพเด็จการของโนวาทันนี้มานั่งจุดที่ประชาชนจะหมดความอดทนแล้ว และรุสเซียจำเป็นที่จะต้องรับบทบาทปลดโน瓦ทันนี้เสียก่อนที่จะสายเกินแก้ ในเดือนมกราคม ปีต่อมา พรรคอมมิวนิสต์เชโกสโลวะเกียได้ออกนายอะลีกชาแนเดอร์ ดูบเชค (Alexander Dubcek) เป็นเลขานุการพรรคร โคลบได้รับความสนับสนุนจากรุสเซียให้ดำเนินการปกคล้องประเทศในลักษณะที่มีอิสระเสรีและให้ปฏิรูปประเทศตามเสียงเรียกร้องของมหาชนที่ดังรุนแรงขึ้นทุกที เสียงปวงชนร่วร้องต้องการพรรครการเมืองตามระบบประชาธิปไตยและเป็นพรรครที่คำนึงถึงสิทธิมนุษยชน ตลอดจนเป็นพรรครที่มีนโยบายเป็นอิสระในการต่างประเทศกับโลกตะวันตก ตามข้อเรียกร้องนี้ ย้อมเห็นได้ชัดว่า เชโกสโลวะเกียต้องการให้ประเทศของตนเป็นแบบยุโก-สลาเวียและจีนนั่นเอง

รัฐบาลนายดูบเชคได้ยกเลิกการตรวจตราสิ่งพิมพ์ในเดือนมิถุนายน ค.ศ. 1968 และเริ่มให้เสรีภาพทางการเมืองแก่ประชาชน บุคคลที่นำข่าวการอย่างเปิดเผยออกจากนายดูบเชคคือ นายฟรานติเชค คริเกล (Frantisek Kreigel) บทความตามหน้าหนังสือพิมพ์ได้เรียกร้องให้มีการปฏิรูปโดยมีต้องคำนึงถึงการที่ต่างชาติจะแทรกแซงกิจการภายใน รัฐบาลมิได้กล้าอยตามข้อเรียกร้อง แต่มิได้ดำเนินกดักผู้เขียนบทความตามที่รุสเซียเรียกร้อง สถานการณ์ในเชโกสโลวะเกียดำเนินไปอย่างน่ากังวลตัวรายมากต่อผลประโยชน์ของรุสเซีย ดังนั้น ในวันที่ 29 กรกฎาคม ค.ศ. 1968 ได้มีการพบปะกันระหว่างผู้นำของคณะผู้นำบริหารสูงสุด (Politburo) ของห้างสองประเทศที่เมืองเชียร์นา-อ่อน-ตีชา (Cierna on-Tisa) และตามติดมาด้วย การประชุมประเทศสมาชิกของกลติกาสัญญาوار์ซอที่เมืองบราติสลาวา (Bratislava) อาจจะกล่าวได้ว่า ตั้งแต่ปลายเดือนมิถุนายนแล้วที่รุสเซียวางแผนที่จะบุกเชโกสโลวะเกียซึ่งได้รับการสนับสนุนจากยุโกสลาเวียและรูเมเนียให้ยื่นหนี้ดต่อไป ในขณะที่ยังการและเยอร์มนีตะวันออกขอร้องให้เชโกสโลวะเกียถอนอ่อนผ่อนผ่อนปรนแก่รุสเซีย เมื่อรุสเซียได้เห็นแล้วว่า เชโกสโลวะเกียไม่ได้ยินยอมผ่อนปรนแก่รุสเซีย รุสเซียได้ตัดสินใจส่งกองทัพด้วยกำลังพล 400,000 คน ในนามของกลติกาสัญญาوار์ซอ เข้าบุกเชโกสโลวะเกีย ในวันที่ 21 สิงหาคม ค.ศ. 1968 เป็นการเริ่มต้นวิกฤติการณ์ รุสเซียอ้างว่า การบุกเชโกสโลวะเกียไม่ถือว่าเป็นการก้าวร้าวุกรุนแรง พระบรมราชูปถัมภ์สำหรับกองทัพของรุสเซีย รุสเซียได้ตั้งศาลปฏิวัติ (Revolutionary Tribunal) นำโดยนายอาลัสส์ อินดรา (Alois Indra)

ครั้นเมื่อรุสเซียตระหนักว่า ชาหเชคต่อต้านอย่างหนีบแน่น และสภาพของพรรคร คอมมิวนิสต์ (Party Congress) ท้าทายรุสเซียอยู่ในที่โดยยืนยันตำแหน่งของนายดูบเชค ไม่ยินยอมที่จะจัดตั้งรัฐบาลหุ้นเชิด รุสเซียจึงตัดสินใจที่จะเปิดการเจรจา กับคณะผู้นำเชค คณะผู้นำเชคถูกจับส่งตัวไปมอสโกร ที่นั่น นายเบรสเนฟได้แจ้งแก่คณะผู้นำเชคว่า “ได้เกิดเหตุร้าย

แรงขึ้น เรายังไม่จำช่วยท่าน”¹³ รัสเซียยืนยันการให้คณะผู้นำเชคต้องดำเนินการปกคลองประเทศตามนโยบายคอมมิวนิสต์ แต่คณะผู้นำเชคยืนยันจะใช้จิตสำนึกระเต้นารมณ์ของมหาชนเป็นที่ตั้ง เป็นการให้คำต้อนภาคเสธ รัสเซียต้องการให้คณะผู้นำเชคลงนามในพิธีสาร (Protocol) ซึ่งมีกติกาที่คณะผู้นำเชคไม่อาจจะยอมรับได้ เจ้าหน้าที่โซเวียตได้แจ้งแก่คณะผู้นำเชคว่า “ถ้าท่านไม่เซ็นเดียวันนี้ ท่านจะเห็นในอีก 1 สัปดาห์ ถ้าไม่เซ็นใน 1 สัปดาห์ ก็ภายใน 1 ปักษ์ ถ้าไม่เซ็นภายใน 1 ปักษ์ ก็ภายใน 1 เดือน”¹⁴ รัสเซียพร้อมที่จะรอจนกว่าคณะผู้นำเชคโกลาโงะเกียจลงนามในพิธีสารตามเงื่อนไขของรัสเซีย การเจรจาข้างคงดำเนินไปอย่างดุเดือดเพิดมันโดยมีนายดูบเชคเป็นผู้นำการเจรจา แต่ท้ายสุด รัสเซียบังคับจู่ๆเขญให้คณะผู้นำลงนามในพิธีสารจนได้ ในครั้นนั้น บรรดารัฐบริหารของรัสเซียได้มาร่วมเป็นสักขีพยานด้วย ก cioè เยอร์นีตะวันออก โปแลนด์ ฮังการี และบัลแกเรีย

พิธีสารนั้นเป็นข้อตกลงแรกสุดที่โซเวียตต้องยินยอมในการยกเลิกการปฏิรูป ต่อมา ไม่นานนัก รัสเซียได้ก่ออยู่ ๆ ลิตรอนอ่านนายดูบเชคตามลำดับ ในเดือนสิงหาคม ก.ศ. 1969 นายกุสตาฟ ჟูซัก (Gustav Husak) ได้ดำรงตำแหน่งเลขานุการพรรคแทนนายดูบเชค เชโกสโลวากเกียได้คืนสู่ภาวะปกติอีกครั้งหนึ่ง ระหว่างที่เกิดวิกฤติการณ์ขึ้นนั้น รัสเซียรอนถอนมากในการที่จะระมัดระวังมิให้เกิดเหตุการณ์แทรกซ้อน โดยแจ้งแก่สหราชอาณาจักรว่า วิกฤติ-การณ์โซเวียตเป็นภัยการภายในของโลกคอมมิวนิสต์ ซึ่งก็ไม่เป็นภัยคุกคามโลกเสรี

อนุสันธิจากวิกฤติการณ์โซเวียต ก cioè การที่รัสเซียได้ประกาศทฤษฎีเบรสเนฟ (Breznev Doctrine) ว่าด้วยสิทธิในการแทรกแซงทางทหาร (Right of Intervention) ในรัฐบริหารในกรณีที่รัฐนั้นมีการพัฒนาภายในอันเป็นการคุกคามโลกคอมมิวนิสต์และผลประโยชน์ของรัสเซีย ทฤษฎีเบรสเนฟได้พิสูจน์ให้โลกเสรีต้องตระหนักว่า การอยู่ร่วมกันโดยสันติมิได้ครอบคลุมถึงการเผยแพร่และการแปรเปลี่ยนทางลัทธิอุดมการณ์ ทฤษฎีนี้มีผลต่อรัสเซียมากด้วย เพราะภาระของรัสเซียเริ่มเพิ่มขึ้นเป็นสองเท่า ก cioè ภาระหนักใจเรื่องยูโรปตะวันออกและเอกสารของโลกคอมมิวนิสต์ ตลอดจนการ捺ร่างไว้ซึ่งอำนาจอิทธิพลของรัสเซียในโลกคอมมิวนิสต์ ทฤษฎีเบรสเนฟถูกกำหนดขึ้นเพื่อจุดประสงค์ดังกล่าวและย่อมมีลักษณะคล้ายทฤษฎีโนโกราดล่าว์คือ รัฐกominimist ต้องเจริญอยตามสหภาพโซเวียต และจะพัฒนาออกลุ่นอกราง

¹³ “A terrible thing has happened, we came to help you” — ดูรายละเอียดในบทสัมภาษณ์นายสมรรถอฟสกี (Joseph Smrkovsky) ซึ่งเป็นคอมมิวนิสต์ชั้นนำที่รู้เห็นวิกฤติการณ์ที่ยังเป็นความลับดำเนินมาตั้งแต่ในโลกตะวันตก — ตีพิมพ์ใน “Sunday Magazine,” **Bangkok Post**, March 16, 1975, p. 17.

¹⁴ Ibid.

มีได้ ด้วยจะกล่าวเป็นเชิงอย่างให้รู้ก่อนมีวนิสต์อื่น ๆ ถือเป็นแบบอย่าง ท้ายสุด รู้ก่อนมีวนิสต์จะแตกแยกออกจากโลกคอมมิวนิสต์ โลกคอมมิวนิสต์จะแตกแยก มีผลกำลังและอำนาจลดลงจนถึงขั้นที่อาจสิ้นสุดลงได้ ความคงอยู่ของโลกคอมมิวนิสต์จึงมีความหมายต่ออำนาจอิทธิพลของรุสเซียมาก เพราะโลกคอมมิวนิสต์นั้นเปรียบเสมือนจักรวรรดิของรุสเซียนั่นเอง

วิกฤติการณ์โซโกละวะเกี้ยนนับเป็นเหตุการณ์ที่รุสเซียเองต้องเสียสูงมากและต้องระงับเหตุด้วยการสืบเปลือยสูงมาก¹⁵ การระงับเหตุครั้นนี้เป็นการเชื้อดีก่อนให้ลิงดู ทำให้รู้ก่อนมีวนิสต์อื่นไม่อาจหาญที่จะแข็งข้อ โลกคอมมิวนิสต์จักมีระเบียบวินัย รู้ก่อนมีวนิสต์ที่นักคอกอต่อรุสเซียสงบปากสงบคำ และระมัดระวังตัวรอบคอบมากขึ้นในการติดต่อสัมพันธ์กับรุสเซีย โดยเฉพาะตัวแทนภูมิเบรสเนฟเองนั้น ที่ยังกราบทิษทางโลกคอมมิวนิสต์ หรือรุสเซียโดยนัยที่จะแทรกแซงทางทหารในรัสเซียก็ตามเพื่อพิทักษ์ระบบสังคมนิยมไว้ ย่อมเป็นทฤษฎีที่คุกคามจีน บทเรียนจากวิกฤติการณ์โซโกละวะเกี้ยนทำให้จีนเพิ่มความระมัดระวังในการเป็นปฏิปักษ์ต่อรุสเซียมากยิ่งขึ้น ทฤษฎีของเบรสเนฟที่แอบอ้างลัทธิอุดมการณ์โดยใช้กำลังเข้าแทรกแซงพิทักษ์ลัทธิคอมมิวนิสม์ที่ทำว่าพร้อมจะใช้กันจีนในการณ์ขัดมาออกจากอำนาจได้ทุกเมื่อทุกกรณี เพราะรุสเซียเองถือว่า เมนเวย์ได้เป็นก่อนมีวนิสต์¹⁶ จีนได้วิพากษ์-วิจารณ์พุตติกรรมของรุสเซียว่า ตั้งตนเป็นรัฐสังคมนิยมที่มีนโยบายกระหายดินแดนไคร่สร้างจักรวรรดิ มีได้แตกต่างจากการรัฐนายทุน รุสเซียได้ถูกตราหน้าว่าเป็นรัฐสังคมจักรวรรดินิยม (Social Imperialist)

ไม่ว่าข้อวิจารณ์นั้นจะมีลักษณะจริงมากน้อยเพียงใด รุสเซียเองยอมตระหนักดีถึงความจำเป็นของการยืนหยัดที่ใช้ทฤษฎีเบรสเนฟ แม้ว่าการใช้ทฤษฎีนี้จะเป็นการเพิ่มภาระแก่รุสเซียในการควบคุมโลกคอมมิวนิสต์ก็ตาม โดยต้องทุ่มเทสรพกำลังและมีภาระทางการเมือง การทหาร และการเศรษฐกิจเพิ่มมากขึ้น พุตติกรรมอาจหาญของรุสเซียเองก็ทำให้รุสเซียเสียภาพพจน์ไปสันติในสายตาของโลกตะวันตก เช่นกัน และแม้จะปราบอย่างเด็ดขาด เช่นนั้น ก็มีได้ทำให้โลกคอมมิวนิสต์สงบอยู่ได้นาน เพราะต่อมานี้เดือนธันวาคม ค.ศ. 1968 ก็ได้เกิดวิกฤติการณ์ขึ้นในโปแลนด์

¹⁵ Ulam, p. 746.

¹⁶ Yuan-li Wu, **China**, p. 333.

วิกฤติการณ์ในโปแลนด์

วิกฤติการณ์เกิดขึ้นด้วยเหตุที่โปแลนด์มีระบบของการปกครองที่เข้มงวดกดขัน และใช้อำนาจเด็ดขาดมาก ในขณะที่รัฐบาลเองไม่สามารถจะดับบันดาลเรียกร้องที่มั่นคงให้แก่ชาวโปแลนด์ได้ ราคาน้ำมันถูกขึ้นสูง เกิดความเดือดร้อนมาก ผู้คนก่อการจลาจลขึ้นก่อน เทศกาลคริสต์มาสและรุสเซียเกือบจะต้องแทรกแซงทางทหาร ถ้าพรรคคอมมิวนิสต์โปแลนด์ไม่รับประการปลดปล่อยการนำโดยกูญลาก แต่แต่งตั้งนายเอ็ดเวิร์ด จีเรก (Edward Gierek) ขึ้น ดำรงตำแหน่งแทนเสียก่อน

นอกจากการควบคุมรัฐบริหารแล้ว รัสเซียยังจะต้องระวังภัยจากพรมแดนตะวันออก ของตนด้วย ความเป็นปฏิปักษ์กับจีนและการที่ยังไม่สามารถจะฟื้นฟูความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันได้ ทำให้รัสเซียต้องระวังจีนมาก จีนเองก็ยังประคับประคองความสัมพันธ์อันเปราะบางกับ รัสเซียต่อไปด้วยวิตกกรรมการเวียดนาม

จีน-รัสเซีย : มหามิตร หรือศัตรู?

นโยบายเวียดนามประกาศในที่ความของจอมพลลินเปี้ย (Lin Piao) เรื่อง “ชัยชนะ ของสงครามประชาชนจะเจริญยั่งยืนนาน” แสดงนโยบายจีนที่มีต่อเวียดนามว่า ควรส่งเสริม ให้เวียดนามหนีการทำสงครามประชาชนโดยเขตนาถ่วงยืดเยื้อสงครามและโดยให้ทำการแบบ พั่งพาตนาเองเป็นหลัก จีนตัดสินใจไม่แทรกแซงส่วนทหารีปรน แม้สหภาพโซเวียตจะจีน จีน จะดำเนินการป้องกันประเทศแบบที่เคยป้องกันภัยญี่ปุ่นระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 ก็อ ทำ สงครามประชาชนแบบของเมืองถึงกระนั้นถ้าเกิดสงครามเช่นนั้น จีนก็หวังความคุ้มครองจาก รัสเซีย จากบทความของลินเปี้ย จะเห็นเด่นชัดว่าจีนประธานาธิบดีประนีประนอมกับรัสเซีย อยู่บ้างมิใช่น้อย อย่างไรก็ตาม สงครามเวียดนามเริ่มอยู่ก่อนหน้าคำนากการและการควบคุม ของจีน รัสเซียได้ทุ่มความช่วยเหลือแก่เวียดนามหนีอย่างมาก นอกจากเวียดนามแล้ว จีนเอง ก็มีอำนาจในการเกาหลีหนี ดังเห็นได้จากการที่วันที่ 23 มกราคม ก.ศ. 1968 เรือลาด- ตระเวนชายฝั่งของเกาหลีหนีในทะเลญี่ปุ่นได้ยึดเรือสันขาวกรองชื่อ พูเอโบโล (Puueblo) ของ กองทัพเรือสหภาพโซเวียตได้ที่บริเวณนอกชายฝั่งตะวันออกของเกาหลีหนี พร้อมลูกเรือ 83 คน เหตุการณ์ครั้งนั้นได้ทำให้เกิดความตึงเครียดขึ้นและจีนมีความกังวลมาก ทั้งๆ ที่การ กระทำของเกาหลีหนีครั้งนั้น เป็นไปโดยอิสรภาพโดยจีนมิได้เข้าเกี่ยวข้อง ได้แต่เฝ้าสังเกต ความเคลื่อนไหวของสหภาพโซเวียตและเกาหลีหนีในการเจรจาปล่อยเรือและลูกเรือ ปลายเดือน มกราคมนั้นเอง เวียดนามหนีอุตระหนักถึงสิ่งที่ความว่าดำเนินการไปโดยไม่เห็นหนทางจะ สงบธรรมประชาชนแบบไม่เป็นที่นิยม ได้มีการวางแผนใช้กำลังของเวียดนามหนีบุกยึด

เวียดนามได้ แผนการรบที่เรียกว่า “แผนการรบรุกเท็ท” (Tet Offensive) ได้เกิดขึ้นและล้มเหลว ต่างฝ่ายต่างเสียกำลังพลไปมากมาย มีที่ท่า่ฯ สหรัฐอเมริกาส่งทหารมาเพิ่มตามคำขอร้องของ แม่ทัพในยุทธภูมิ ต้นปี ค.ศ. 1968 เสียงปะวะชนในสหรัฐอเมริกาประมาณสัปดาห์หนึ่ง เวียดนาม และต้องการให้สหรัฐอเมริกาถอนตัว การส่งทหารไปเพิ่มนั้นเป็นไปไม่ได้ หนทางเดียวที่จะยุติ สงครามได้โดยไม่เสียเกียรติภูมิ คือ การเจรจาสันติภาพ ทุกฝ่ายก้าวของเวียดนามเห็นอนุญาต ให้ เป็นไปตามเจตนาของตน สำหรับสหรัฐอเมริกาและเวียดนามเห็นอื่นได้เปิดการเจรจาสันติภาพ กันขึ้น ณ กรุงปารีส ตั้งแต่เดือนพฤษภาคม โดยจีนไม่มีบทบาทแต่อย่างใด จีนในปี ค.ศ. 1968 มีปัญหาเดียวที่ต้องวิตกมาก คือ เสตรีริยาพความมั่นคงที่คลอนแคลน อันสืบเนื่องมาจาก กรณีพิพาทชายแดนระหว่างจีนกับรัสเซีย

การเมืองภายในของจีนเองก็เรوانมีทั้งฝ่ายที่เห็นควรฟื้นฟูความสัมพันธ์กับรัสเซีย และมีทั้งฝ่ายที่ถือว่า รัสเซียเป็นปฏิปักษ์ ฝ่ายหลังนี้ได้ทดลองนโยบายของตนโดยอาศัยจังหวะ 亥มะที่เห็นได้ชัดว่า รัสเซียกำลังวิตกสถานการณ์ในเบอร์ลินตะวันตกอยู่ ในวันที่ 2 มีนาคม ค.ศ. 1969 จีนได้โจมต่องลาดตระเวนของรัสเซียที่เกาะชันเป่า (Chapao—ชื่อจีน) หรือเกาะ ดามันสกี (Damansky—ชื่อรัสเซีย) ใน่านน้ำอูซูรี (Ussuri River) ซึ่งเป็นพรอมแคนก์ระหว่าง แม่น้ำเจียงของจีนกับมณฑลชายฝั่งตะวันออกของรัสเซีย ในเวลาเดียวกัน การประ กำกันเด็ก ๆ น้อย ๆ ก็ปรากฏตามพรอมแคนอุ่มแม่น้ำอามูร์ (Amur River) และซินเกียง รัสเซีย ได้เสริมสร้างกำลังทางทหารตามพรอมแคนติดกับจีน ประมาณ 33 กองพล ทั้งมีกำลังทาง มหาศาลในมองโกเลียนอก และเอเชียกลาง (Central Asia) กำลังรัสเซียมหาศาลพอที่จะคุกคาม เข้ายึดกรองปักกิ่ง หรือซินเกียง หรือแม่น้ำเจียงได้อย่างไม่ยากลำบาก ในขณะที่ฝ่ายจีนเอง ไม่ปรากฏว่ามีกำลังทัศเที่ยมกันที่จะแพชิญหน้ารัสเซียที่พรอมแคน ภัยรัสเซียปรากฏด้วยมีน เนื่องหลังจีนและคืนคลานเข้ามาอย่างเงียบ ๆ เป็นภัยที่มีตัวตนเด่นชัดยิ่งกว่าภัยใด ๆ ก็ตาม จากภายนอก หลังจากที่เกิดการปะวัตตันธรรมในประเทศจีนแล้ว การประทักษันและกรณี พิพาทชายแดนเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเป็นปกติสัมประสิทธิ์ประจำวัน การหาโอกาสซ้ำเติมอีกฝ่ายก็เป็นเรื่อง ปกติวิสัยเช่นกัน ดังเช่นเมื่อจีนได้ปรับปรุงรัฐธรรมนูญยกย่องมาเป็นผู้นำ ความคิดของมา ประเสริฐสุดและแต่ตั้งตินเป็นทายาทสืบต่อจากมา ความเคลื่อนไหวดังกล่าวได้ผ่าน การรับรองเป็นมติเห็นชอบจากที่ประชุมคณะกรรมการกลางแห่งเดือนตุลาคม ค.ศ. 1968 และผ่านความเห็นชอบของที่ประชุมสภากองพระครังษ์ที่ 9 ระหว่างเดือนเมษายน–พฤษภาคม ค.ศ. 1968 รัสเซียถือว่า จีนได้ดำเนินการปกครองสืบธรรมเนียมการปกครองตั้งเดิมของลัทธิ จักรพรรดินิยม ด้วยการนำเอาหลักการสืบสันตติวงศ์ของระบบสมบูรณ์ญาสีที่ราชย์มีไว้ เป็นการทรยศต่ออุดมการณ์มาร์กซ์และเดินไม้อบ่างเหินเด่นชัด

อันที่จริง จีนเองไม่เคยคิดว่าตนของจะสามารถป้องคงกับรัสเซียได้เท่าใดนัก ความไม่ไวใจและความหวาดระแวงทั้งรัสเซียและสหรัฐอเมริกามีประภูมานานแล้วนับตั้งแต่ ก.ศ. 1965 นายเชินยี (Chen Yi) รัฐมนตรีว่าการต่างประเทศได้สะท้อนความรู้สึกดังกล่าวของจีน ออกมาหลายครั้ง อาทิ ในการให้สัมภาษณ์ก่อนหมดอำนาจ เชินยีได้กล่าวหาว่า รัสเซียและสหรัฐอเมริกาต่างมีแผนมุ่งร้ายต่อจีน ความเป็นศัตรูของสองชาติต่อจีนนั้น ถ้าพิจารณาใน ก.ศ. 1969 ก็จะตระหนักได้เด่นชัดว่า รัสเซียเป็นภัยใหญ่หลวงกว่า เพราะเป็นเพื่อนบ้านใกล้ ๆ ที่แสดงเจตนาพร้อมที่จะห้าหันจีนยิ่งเสียกว่าสหรัฐอเมริกา¹⁷ จีนจะทำอย่างไรต่อภัยรัสเซีย และจะแสวงหามาตรการใดทลายแนวปีดล้อมนี้?

รัสเซียได้เพียรปีดล้อมจีนให้อยู่โดดเดี่ยว โดยผูกมิตรกับบรรดาประเทศเพื่อนบ้าน ของจีน คือ อินเดียและญี่ปุ่น รัสเซียได้เพียรผูกมิตรกับญี่ปุ่นโดยเสนอการร่วมพัฒนาไปชนเรีย ด้วยความหวังว่าจะมีการผูกมิตรจนถึงขั้นเป็นพันธมิตรต่อต้านจีนในอนาคต รัสเซียพอใจมากที่จีนเดือดร้อนวิตกับสหรัฐอเมริกาถูกลิตรอนอำนาจให้ห้อ่อนลงทีละน้อย ๆ ทึ้งจีน และสหรัฐอเมริกาล้วนเกี่ยวข้องในสังคมรวมเวียดนาม จีนเองและรัสเซียต่างก็อ้างความผูกพันโดยอุดมการณ์ที่จะให้อีกฝ่ายช่วยเหลือเวียดนามเห็นอ ต่างฝ่ายต่างผลักไสให้อีกฝ่ายเข้าสู่ สังคมเพื่อmeshiyuan หน้ากับสหรัฐอเมริกา

สังคมรวมเวียดนามดำเนินไปโดยอยู่ในลักษณะหยุดชะงักก้าวต่อไปมิได้ เพราะ จีนก็ต้องสหรัฐอเมริกาก็ต้องการเพชริยูหน้ากัน สหรัฐอเมริกาไม่อาจบุกรุกเวียดนามเห็นอ อย่างแท้จริงได้ ด้วยเกรงรัสเซียหรือจีนจะเข้าแทรกแซงทางทหารดังกรณีสังคมรวมເກາ�ලี รูป โฉมของสังคมที่สร้างจีนและสหรัฐอเมริกาเป็นปฏิปักษ์ตอกันรุนแรงขึ้น และสำรองรักษา ระบบอนคอมมิวนิสต์ในเวียดนามเห็นอ ไปนั้น ย่อมทำให้รัสเซียสามารถเฝ้าดูด้วยความ พ่อใจ สิ่งที่รัสเซียวิตกมีแต่เพียงว่า จีนกับสหรัฐอเมริกาอาจร่วมมือกันในการยุติศึกเวียดนาม โดยไม่นำพาต่อรัสเซียซึ่งเคยผูกขาดบทบาทมากในการที่จะให้สังคมรวมเวียดนามดำเนินต่อไป หรือยุติเมื่อได้ย่องได้ รัสเซียย่อมตระหนักดีว่า การเมืองโลกกำลังผันแปรดุลยภาพแห่ง อำนาจแล้ว เพราะสหรัฐอเมริกาและจีนมีท่าจะมีความสัมพันธ์ที่ดีตอกัน

¹⁷ China's Turbulent quest, p. 144

การเมืองโลก : ดุลยภาพแห่งอำนาจพลิกกลับ

นับแต่วิกฤติการณ์เวียดนาม วิกฤติการณ์เชือกสีลาเวเกีย และกรณีพิพาทชาญแคน ระหว่างรัสเซียกับจีน การเมืองโลกตั้งแต่ ก.ศ. 1969 คุประหนึ่งจะมีแนวโน้มภายใต้การวินิจฉัย และขึ้นอยู่กับสัมพันธภาพระหว่างสามอภิมหาอำนาจที่ยังไม่ได้แก่ รัสเซีย สหรัฐอเมริกา และจีน สัมพันธภาพสามเหล่า เช่นนี้ได้ทำให้ลักษณะของสัมพันธภาพระหว่างจีนกับรัสเซียยิ่งทวีความสลับซับซ้อนมากขึ้นตามลำดับ

รัสเซียเองมีเหตุต้องกังวลสองประการ คือ สัมพันธภาพระหว่างตนกับยูโรป ตะวันออก และระหว่างตนกับตะวันออกกลาง นับวันสัมพันธภาพกับสหภาพโซเวียตคืบหน้า ได้ทำให้รัสเซียบังเกิดความยากลำบากมากขึ้นในการดำเนินนโยบายที่จะแทรกแซงโดยไม่ต้องการ เพชรญาน้ำกับสหราชอาณาจักร กรณีที่พิทักษ์ลัทธิคอมมิวนิสม์และการแสวงหาอำนาจ อิทธิพลในตะวันออกกลางสืบเปลือยมากสำหรับรัสเซีย และเสี่ยงต่อการก่อสงครามมาก รัสเซียตั้งแต่ ก.ศ. 1968 มีจุดประสงค์แน่แน่ที่จะตรึงพลังกำลังของตนในโลกคอมมิวนิสต์ วิ่งแทรกแยกมากขึ้นและแสวงหาอำนาจอิทธิพลในตะวันออกกลางและโลกที่สาม แต่ปัญหา คือจะมีอยู่ว่า รัสเซียจะดำเนินนโยบายอยู่ร่วมกับสหราชอาณาจักรและจีนโดยสันติธรรมการได้ สัมพันธภาพระหว่างจีนกับรัสเซีย และระหว่างรัสเซียกับสหราชอาณาจักรจะแยกความสำคัญ ออกจากกันมิได้อย่างเด่นชัด¹⁸ รัสเซียพร้อมที่จะเจรจา กับทั้งสองประเทศ แต่จักยืนหยัด ในความเป็นหนึ่งไม่อ่อนแอดด้วยเหตุที่มีปัญหาเดือดร้อนในโลกคอมมิวนิสต์

รัสเซียจำเป็นต้องผ่อนคลายความตึงเครียดกับสหราชอาณาจักรด้วยเหตุหลายประการ โดยปริวัติศาสตร์แล้ว ต่างไม่เคยเป็นปฏิปักษ์กระทำศึกสงครามต่อกันโดยตรง ไม่มีพรอมแคน ประชิดกันอันจะก่อให้เกิดกรณีพิพาทชาญแคน ต่างก็มี “หัวอกเดียวกัน” คือ ประสบปัญหา การปักกรองค่ายของตนที่แตกแยกและมามามิตรของตน “แปรพักตร์” ต่างก็เผชิญกับ ความจริงที่ว่า อาวุธนิวเคลียร์มีประสิทธิภาพสูงสุดในการทำลายล้างมวลมนุษยชาติ ทั้งสอง ฝ่ายมีจุดประสงค์ป้องปราบสังคมนิวเคลียร์ให้เกิดขึ้น ต่างก็มีเสถียรภาพความมั่นคง ในด้านอาวุธยุทธศาสตร์ (Strategic weapons) และต่างก็ทราบดีถึงคุณประโยชน์อันจำกัด ของอาวุธนิวเคลียร์ ทั้งสองอภิมหาอำนาจจึงเห็นประโยชน์จากการที่จะร่วมมือกันมากกว่า เพชรญาน้ำกันซึ่งจะไม่ก่อให้เกิดผลประโยชน์อันใดแก่ฝ่ายใด¹⁹ อีกประการหนึ่ง สถานการณ์ โลกโดยเฉพาะในโลกที่สามได้ก่อให้เกิดการเสี่ยงที่จะต้องเผชิญหน้ากันสามฝ่าย คือ จีน รัสเซีย

¹⁸Ibid., PD. 745–50.

¹⁹Marshal Shulman, "U.S.- Soviet Détente," Soviet and Chinese, by Swearingen, p. 87.

และสหรัฐอเมริกา กลุ่มประเทศที่เกิดใหม่ล้วนมุ่งพัฒนาประเทศในลักษณะหัวงผลประโยชน์นี้ จากทั้งโลกคอมมิวนิสต์และโลกเสรี อภิมหาอำนาจต้องระมัดระวังมากในการปฏิบัติต่อโลก ที่สามให้สอดคล้องกับชนบทธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของแต่ละประเทศ แม้แต่ ในโลกเสรีและโลกคอมมิวนิสต์เองก็มีได้มีนโยบายเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เพราะแต่ละฝ่าย ก็มีความแตกแยกภายในและแข่งขันกันสร้างอิทธิพลภายในโลกที่สามด้วย ยิ่งกว่านั้น ฐานะ อำนาจของรัสเซียในการเผยแพร่หน้าจินไม่เข้มแข็งมั่นคงเท่าที่ควร เพราะต้องระมัดระวัง สัมพันธภาพกับสหรัฐอเมริกาและยูโรปตะวันตกด้วย ภัยจินเริ่มคุกคามรัสเซย์มาก จนรัสเซีย จำเป็นต้องดำเนินนโยบายสามารถหันที่กับสหรัฐอเมริกาและยูโรปตะวันตกเพื่อจะใช้มาตรการ เด็ดขาดกับจีนได้สะดวกขึ้น

ทั้งนี้มีข้อการศึกษาให้ถ่องแท้คือ การสมานฉันท์เป็นความจำเป็นสำหรับทั้งสอง ฝ่ายที่มีปัญหาเศรษฐกิจภายในจึงต้องการลดลงประมาณในการพัฒนากำลังรบและต้องการ ค้าขายกันเพื่อปรับปรุงรายได้ ความเกรงกลัวจินจะเป็นต่อในการสมานฉันท์กับโลกเสรี²⁰ แต่การสมานฉันท์ก็มีข้อบกพร่องจากการที่ต่างก็ตระหนักถึงมหันตภัยของอวุธนิวเคลียร์ ความสัมพันธ์นั้นศัตรู (Adversary Relation) จึงมีข้อบกพร่องอยู่ที่การเพียรสมานฉันท์เพื่อประโยชน์ร่วมกัน²¹ โดยเฉพาะการเจรจา เพื่อจำกัดอาวุธยุทธศาสตร์

ในวันที่ 17 พฤษภาคม ค.ศ. 1969 สหรัฐอเมริกาและรัสเซียได้เปิดการเจรจาจำกัด อาวุธยุทธศาสตร์ (Strategic Arms Limitation Talks — ป่อว่า SALT) การที่สามารถเจรจากันได้นี้ย่อม เป็นการแสดงชัดเจนว่า สงครามเย็นแบบเก่าได้สิ้นสุดแล้ว สงครามเย็นแบบใหม่ได้เริ่มขึ้น แล้ว อย่างน้อยทั้งสองฝ่ายก็พึงพอใจในระดับความสัมพันธ์เช่นนั้น รัสเซียเองก็สามารถผูกมิตร กับยูโรปตะวันตกได้ดีขึ้นด้วย

การที่สหรัฐอเมริกามีแผนการที่จะถอนทหารออกจากยูโรปทำให้ยูโรปตะวันตก เริ่มปรับเปลี่ยนนโยบายเป็นอิสระมากขึ้น ที่เห็นชัดคือ เขอร์มนีตตะวันตกประกาศนโยบาย “สู้ ตะวันออก” (Ost Politik— หรือ Eastern Policy) เขอร์มนีตตะวันตกเป็นฝ่ายเสนอไมตรีแก่ยูโรป ตะวันออกและรัสเซียด้วยจุดประสงค์ที่จะคงไว้ซึ่งสถานะเดิมตามข้อตกลงแห่งเมืองพอตสดัม เป็นการยอมรับสถานะเดิมซึ่งเดิมเขอร์มนีตตะวันตกไม่ยอมรับรอง สหรัฐอเมริกาคาดว่า การยินยอมเช่นนั้นจะทำให้รัสเซียช่วยสหรัฐอเมริกาในการแก้ปัญหาอินโดจีน รัสเซียต้อนรับ

²⁰ Ulam, p. 728.

²¹ Shulman, p. 83.

นโยบายสู่ตัววันอุกมาก เพราะทำให้รุสเซียหมดสิ้นความหวาดวิตกในภัยอันตรายจากเยอรมันนีและมีความหวังว่า ถ้ามีสัมพันธ์ไม่ตรึงดึงกับเยอรมันตัววันตากจะเป็นการลดอิทธิพลสหราชูปเบริกในยูโรปได้ด้วย อีกทั้ง พระคocom มีวนิสต์ในยูโรปตัววันตากจะมีโอกาสเข้าร่วมกับฝ่ายซ้ายในการจัดตั้งรัฐบาลผสมดังเช่นในฝรั่งเศสและอิตาลี เป็นต้น ยิ่งกว่านั้น สัมพันธ์ไม่ตรึงดึงบ่อมเป็นประโยชน์แก่รุสเซียทางด้านเศรษฐกิจ วัฒนธรรมและการค้าต่อ กันทำให้รุสเซีย “ตามทัน” ตัววันตาก และเป็นการคิดของมีให้ตัววันตากช่วยจีนพัฒนาเศรษฐกิจด้วย

ในระยะนั้น รุสเซียพยายามให้ดีว่า จีนกำลังเพียรพยายามที่จะสมานฉันท์กับโลกเสรีเข่นกัน ความเกลื่อนไหวนั้นเห็นได้ชัดนับแต่จีนมีกรณีพิพาทกับรุสเซีย

ใน ก.ศ. 1969 กรณีพิพาทพรเมแด่นระหว่างจีนกับรุสเซียได้สืบสุดลงด้วยการที่ ต่างฝ่ายต่างเครียกกำลังแสนยานุภาพประชิดพรเมแด่นที่มีความยาวถึง 4,500 ไมล์ ในขณะเดียวกันต่างก็ดำเนินการเจรจาเรื่องดินแดนโดยไม่มีมีที่ทำว่าจะสามารถตกลงหาข้อตือได ๆ ได้โดยง่าย ความตึงเครียดก่อเกิดสภาวะการณ์บีบบังคับให้ต่างฝ่ายต่างแสวงหาพันธมิตรเพื่อ ทำลายสภาพการณ์ศัตรุระหว่างหน้าหลัง ซึ่งจะเป็นอันตรายใหญ่หลวงในยามเกิดศึกสงคราม ถึงแม้ รุสเซียจะมีพลังอาณาจุภาพมหาศาลทางด้านอาวุธยุทธ์มากกรณีเห็น รุสเซียเองก็ไม่ เห็นคุณประโยชน์ของการเสี่ยงทำสงครามนิวเคลียร์กับจีน สงครามนิวเคลียร์ไม่สามารถทำลาย จีนทั้งประเทศได้ จีนจะผลักฟื้นคืนชีพขึ้นมาท่ามกลางภาวะสงครามในฐานะชาติที่ยังมีความ เป็นปฏิปักษ์ มุ่งของล้างของผลาญรุสเซียไม่สืบสุด อีกทั้งการครอบครองจีนทั้งประเทศก็มิใช่ เป็นสิ่งที่จะกระทำได้โดยง่าย รุสเซียจึงไม่ปรารถนาที่จะทำสงครามนิวเคลียร์กับจีน

ในที่สุดของจีน ภัยยิ่งใหญ่คือ ภัยรุสเซีย รุสเซียแสดงท่าทีแข็งกร้าวข่มขู่ ณ ผู้คนหน้าที่ทำสงครามนิวเคลียร์ อีกทั้งมุ่งแสวงหาความมัตติปิดล้อมจีน ล้วนทำให้จีนเห็นความ จำเป็นที่จะต้องปรับปรุงนโยบายของตนยิ่งขึ้น โดยมีจุดมุ่งหมายหลักประการที่สำคัญคือ

1. พยายามทำลายแนวปิดล้อมของรุสเซีย ในอดีต สหราชูปเบริกได้ดำเนินนโยบาย ปิดล้อมจีน ซึ่งแม้จะมีภัยอันตรายเพียงใดก็ยังไม่เทียบเท่ากับรุสเซีย

2. พยายามเข้าแทรกแซงในกิจการภายในระหว่างรุสเซียกับรัฐบริวารในยูโรป ตัววันอุก ยุ่งส่งเสริมให้เกิดการแตกแยกເອิจออกห่างจากรุสเซีย เพื่อเป็นการบั่นทอน พลังกำลังอำนาจของรุสเซียให้สั่นสะเทือนขั้นระดับรุสเซียถึงยกถึงโคน

3. เปิดการเจรจาทางตามไม่ตรึงดึงกับสหราชูปเบริก เดิมที่การเจรจาไม่เฉพาะระหว่าง รุสเซียในฐานะผู้นำโลกคอมมิวนิสต์กับสหราชูปเบริกในฐานะผู้นำโลกเสรี นับแต่ ก.ศ. 1970 จีนเริ่มทำลายฐานอำนาจจากผู้นำของรุสเซียในการเจรจา กับสหราชูปเบริก โดยการทางตามทางไม่ตรึงดึงกับสหราชูปเบริก เปิดโอกาสให้สหราชูปเบริกมีทางเลือกมากขึ้นว่าไม่จำเป็นต้อง

เจรจา กับ รุสเซีย แต่ ฝ่ายเดียว อีก ทั้ง การ คบ สห รัฐ อเมริกา จะ เป็น เครื่อง ข่มขู่ ต่อ รอง อำนาจ ในการ เจรจา กับ รุสเซีย และ เป็น การ ถ่วง ดุล อำนาจ รุสเซีย ด้วย

4. พยายาม ดำเนินนโยบาย ผูกมิตร กับ สมาคม มิวนิสต์ ท้าทาย ความเป็นผู้นำ ของ รุสเซีย ใน โลก คอมมิวนิสต์

5. พยายาม เสริมสร้าง กำลัง แสน ยาน ภาค ให้ ทัด เที่ยม กับ รุสเซีย ได้มี ผู้เปลี่ยน กำลัง แสน ยาน ภาค ทาง นิวเคลียร์ ของ จีน และ รุสเซีย ไว้ ดังนี้.—

จีน มี IRBM 15 - 20 รุสเซียมี 600

จีน มี IRBM 20 - 30 รุสเซียมี 600

รุสเซียมี ICBM's 1530²²

จีน มี แต่ กำลัง ทหาร ท่าน นั้น ที่ ไม่ คาด เห็น นี้ ของ รุสเซีย²³

ด้วย จุด ประสงค์ ดัง กล่าว ทำ ให้ จีน ต้อง พยายาม ผูกมิตร กับ สห รัฐ อเมริกา อย่าง น้อย ที่ สุด ใน เวที การ เมื่อง แห่ง ความ เป็น ปฏิปักษ์ ระหว่าง จีน กับ รุสเซีย สห รัฐ อเมริกา ควรจะ เป็น เกราะ เป็น มิตรภาพ พอก ควร ต่อ จีน สามารถ ถ่วง ดุล อำนาจ รุสเซีย ได้ และ เป็น เครื่อง ต่อ รอง อำนาจ สำหรับ จีน ใน การ เจรจา กับ รุสเซีย

ทั้ง จีน และ รุสเซีย ต่าง เร่ง ดำเนิน การ ทูต ทاب ตาม สห รัฐ อเมริกา ใน ชั้น ต้น รุสเซีย ดู จะ มี ที่ ทำ ได้ เปรียบ ไม่ ได้ แก่ ที่ สห รัฐ อเมริกา ได้ เพียร พยายาม ขอ ความ ร่วม ใจ จาก รุสเซีย ใน การ ยุติ สงคราม เวียดนาม รุสเซีย เอง ก็ ได้ แสดง ที่ ทำ ว่า ตน มี อำนาจ อิทธิพล พอ ที่ จะ สามารถ ช่วย สห รัฐ อเมริกา ยุติ สงคราม เวียดนาม เป็น การ ดึง สห รัฐ อเมริกา มา เป็น ฝ่าย ตน แต่ ท้าย สุด สห รัฐ อเมริกา เอง ประจักษ์ ถึง ชาติ แท้ ของ รุสเซีย ว่า มี ได้ ความ มุ่ง หมาย ช่วย ย่าง จริง ใจ เท่า ใด นัก รุสเซีย ยัง คง แสดง ที่ ทำ แล้ว ไม่ ให้ ความ หวัง แก่ สห รัฐ อเมริกา แต่ ใน ขณะ เดียวกัน ก็ ทุ่ม เท ให้ ความ ช่วย เหลือ เวียดนาม เป็น การ กระทำ ที่ ขัด แย้ง อญ្យ ใจ ที่ รุสเซีย ได้ ใช้ กรณี เวียดนาม เป็น เหยื่อ ล่อ สห รัฐ อเมริกา โดย ไม่ มุ่ง หวัง ที่ จะ ให้ สิ่ง ใด ตอบ แทน ย่าง แท้จริง สห รัฐ อเมริกา จึง เริ่ม พิจารณา จีน จีน ก็ แสดง ท่า ที่ พร้อม ที่ จะ เป็น มิตร สอง รัฐ เวียดนาม มี ได้ เป็น อุปสรรค ต่อ การ ผูกมิตร อีก ต่อไป แล้ว

²² Alvin Z. Rubinstein, "Soviet-American Relations in Transition," Current History (October, 1973), p. 179

²³ Robert A. Scalapino, "China's New Diplomacy : Symposium, (I)" **Problems of Communism** (Reprinted; Washington

อาจจะกล่าวได้ว่า ภัยรุสเซียเป็นปัจจัยสำคัญปัจจัยหนึ่งที่ผลักดันให้จีนต้องพิจารณานโยบายของตนใหม่ จีนได้เริ่มสัมพันธภาพทางการเมืองกับสหรัฐอเมริกาอย่างค่อยเป็นค่อยไป ในลักษณะเป็นตรงกันข้ามกับความสัมพันธ์ในอดีต พัฒนาการแห่งความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับสหรัฐอเมริกานั้นแต่ ค.ศ. 1969 ต้องนับเนื่องได้ว่าเป็นเครื่องสะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแนวโน้มนโยบายของจีนครั้งมหภาคอย่างชนิดพลิกหน้ามือเป็นหลังมือ กล่าวคือ มหามิตร กลายเป็นศัตรุ ศัตรุกลายเป็นมิตร ดุลยภาพแห่งอำนาจในโลกก่ออยู่ฯ เปลี่ยนแปลงแล้ว จีนได้ก้าวขึ้นสู่เวทีการเมืองโลกในฐานะผู้ท้าชิงอภิมหาอำนาจรุสเซีย จีนเสนอไมตรีแก่มิตรประเทศทั้งหลายให้รับรองจีนแทนที่ได้หวั่นอย่างเป็นทางการ บทบาทของจีนจะไม่เป็นที่น่าพึงพอใจสำหรับรุสเซียอย่างแน่นอน โดยเฉพาะการสมานฉันท์กับสหรัฐอเมริกาซึ่งได้ก่อตัวขึ้นอย่างเมื่ยนฯ ตั้งแต่ก่อนการปฏิวัติวัฒนธรรม

ในระหว่างที่จีนกำลังเพชญชาตกรรมที่ก่อนข้างเสี่ยงอันตรายจากกลั่นปฏิวัติ วัฒนธรรมและภัยคุกคามจากการแทรกแซงโดยรุสเซียนั้น สหรัฐอเมริกาเองได้มีความเคลื่อนไหวที่จะเปลี่ยนนโยบายต่อจีนอย่างก็เป็นนโยบายทางประนีประนอมกับจีนเพื่อถ่วงดุลอำนาจรุสเซีย ความเคลื่อนไหวเริ่มปรากฏในส่วนของสหภาพของสหรัฐอเมริกา มีการอภิปรายนโยบายใหม่นี้อย่างเคร่งเครียด ในขณะเดียวกัน peng jin กระบอกเสียงของปักกิ่งก็แสดงทีท่าว่า จีนอาจจะประนีประนอมกับสหรัฐอเมริกาเพื่อถ่วงดุลอำนาจรุสเซีย ทั้งจีนและสหรัฐอเมริกา ประธานาธิบดีสมานฉันท์กัน ยังความวิตกกังวลมาสู่รุสเซียอย่างมาก แต่แล้วทำทีของจีนก็พันแพรอย่างรวดเร็วอีก peng jin ถูกกลั่นปฏิวัติวัฒนธรรมซัดออกจากรากที่การเมืองในเดือนเมษายน ค.ศ. 1965 จีนไม่เอ่ยปากพิงถึงเรื่องสมานฉันท์กับสหรัฐอเมริกาอีกนับแต่นั้นมา

ต่อมาตั้งแต่ ค.ศ. 1968 วิกฤติการณ์เวียดนามได้ลดความวิตกของจีนที่มีต่อการรุกรานโดยสหรัฐอเมริกาและรุสเซียร้อมกัน อีกทั้งโลกคอมมิวนิสต์เองแตกแยกอันสืบเนื่องมาจากเชโกสโล伐เกีย ทำให้เสถียรภาพความมั่นคงของจีนไม่ไตร่จ่าสั่นคลอนเท่าที่ควร สหรัฐอเมริกาเองก็ตระหนักรึความจำเป็นที่จะต้องผูกมิตรกับจีนบ้างแล้ว ในปี ค.ศ. 1968 นายริ查ร์ด นิกสัน (Richard Nixon) ได้รับเลือกเป็นประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา เขาได้เกริ่นถึงการผูกมิตรกับจีนเป็นเบื้องต้น และต่อมาสหรัฐอเมริกาได้ประกาศทฤษฎีนิกสัน (Nixon Doctrine) ข້าหลักการช่วยพัฒนาอเมริกาโดยให้พัฒนาเอง โดยไม่ทำให้สหรัฐอเมริกาใช้กำลังทหารเข้าช่วยเหลือ การถอนทหารอเมริกาออกจากเชียโคนเนย์ทำให้โอกาสก่อสังหารมีน้อยลง และช่วยให้จีนมีเสถียรภาพความมั่นคงยิ่งขึ้น นอกจ้านั้น สหรัฐอเมริกายังถอนกองทัพเรือลาดตระเวนออกจากช่องแคบไต้หวันด้วย ทำทีของสหรัฐอเมริกาที่ทອดไมตรีไปสู่จีนได้เปิดโอกาสให้จีนท่านตามไมตรีมากขึ้น

การเจรจาต่ออันดำเนินไปด้วยดี ท่ามกลางความหวาดวิตกของรุสเซีย ในเดือนกุมภาพันธ์ ก.ศ. 1970 ณ ที่ประชุมระดับทูตที่กรุงวอร์ซอ จึงทางตามประธานาธิบดีนิกสัน ไปเยือนปักกิ่ง แต่แล้วสัมพันธภาพต่ออันที่ค่อนข้างก้าวไกกลเข่นนั้นกลับหยุดชะงักลงเมื่อ เกิดรัฐประหารในกัมพูชา ในขณะเดียวกันในยุโรปตะวันตก ได้เกิดสิ่งแผลกใหม่ขึ้นในวงการ เมือง อันสืบเนื่องมาจากการที่จีนจะสมานฉันท์กับสหราชอาณาจักร กล่าวคือ รุสเซียได้เร่งรัด สมานฉันท์กับโลกเสรีในอัตรากระชั้นขึ้น ในวันที่ 26 มีนาคม สัมหารานาจที่ยึดกรองเบอร์ลิน ได้เปิดการประชุมพิจารณาบัญหารเบอร์ลิน ต่อมาในเดือนสิงหาคม ได้มีการทำสนธิสัญญา ด้วยมิตรภาพและความร่วมมือกัน (Treaty of Friendship and Cooperation) ระหว่างรุสเซียกับเยอรมัน ตะวันตก ฝ่ายจีนก็ได้รือชา ได้ดำเนินการทูตโดยสื่อกีฬาที่เรียกว่า ปิงปองการทูต (Ping Pong Diplomacy) ต่อสหราชอาณาจักรในเดือนเมษายน ก.ศ. 1971 และนายเยนรี คิสซิงเงอร์ (Dr. Henry Kissinger) ที่ปรึกษาของประธานาธิบดีนิกสันได้ไปปรึกษาราชการกับปักกิ่งเป็นการลับในเดือนกรกฎาคม

ท่ามกลางการแข่งขันกันทางการทูตเพื่อสมานฉันท์กับสหรัฐอเมริกานั้นเองที่ได้เกิดสิ่งแวดล้อมระหว่างบังกลาเทศกับปากีสถาน รัสเซียสนับสนุนให้บังกลาเทศเป็นเอกราชจากปากีสถาน และได้เร่งเร้าอินเดียว่า การเคลื่อนไหวใด ๆ เพื่อต่อต้านปากีสถานจักต้องไม่เป็นการยั่งยืน แต่เป็นการยกเสียแล้ว เพราะในเดือนสิงหาคม ก.ศ. 1971 รัสเซียได้ลงนามในสนธิสัญญาว่าด้วยมิตรภาพและความร่วมมือกับอินเดีย มีข้อความระบุด้วยว่า ในการณ์ที่เกิดการก้าวร้าวrukranan ขึ้น คู่สัญญาจะปรึกษาหารือกันก่อน สนธิสัญญานับนี้ได้ทำให้อินเดียมีความกล้าที่จะ “จัดการ” กับปากีสถานโดยมิต้องเกรงว่า จัมมาหามิตรของปากีสถานจะเข้าแทรกแซงช่วยปากีสถาน สนธิสัญญานี้จะเตือนจีนให้เข้าแทรกแซงในวิกฤติการณ์ปากี-สถาน อีกทั้งเป็นการปฏิบัติตามจุดประสงค์ของรัสเซียในการปิดล้อมจีนให้มีศตวรรษหนึ่งหัว (รัสเซีย) และศตวรรษหนึ่งใต้กระหนน (ก่ออินเดีย) อีกทั้งขัดขวางมิให้ก้าวร้าวrukrananอินเดีย และปิดโอกาสจีนให้เข้าไปมีบทบาทในภูมิภาคคนนี้ด้วย

ในเดือนพฤษจิกายน กองทัพอินเดียได้เคลื่อนกำลังเข้าสู่เบงกอลตะวันออก (E. Bengal) และได้ประกาศสถาปนารัฐอกราชชื่อ บังกลาเทศ (Bangladesh) บทบาทของอินเดียบีบบังคับให้ปากีสถานจำต้องยอมสงบศึก ซึ่งชนะของบังกลาเทศย่อมถือเป็นผลสำเร็จทางการทูตสำหรับรัสเซียด้วยอย่างแน่นอน แม้แต่ปากีสถานก็เรียนบทเรียนจากสิ่งกรรมครั้งนั้นแล้ว โดยการทราบตามข้อมูลมิตรกันรัสเซีย ด้วยเกรงอินเดียจะก่อเหตุเรียกร้องดินแดนคืนจากปากีสถาน การที่บังกลาเทศและอินเดียแม้แต่ปากีสถานต้องแสวงหามิตรไม่ใช่เรื่องง่าย ข้อมูลที่ให้รัสเซียเป็นผู้ที่มีบทบาทเป็นตัวการชี้ขาดความขัดแย้งที่จะเกิดขึ้นในแอเซียได้

และทำให้จีนวิตกที่จะเห็นรุสเซียแฝงอำนาจอิทธิพลในเอเชียใต้ซึ่งเป็นประเทศหลังของจีน เป็นการปิดล้อมจีนทางตอนใต้อよ่างน่ากลัวอันตรายยิ่ง ซึ่งจะทางการทูตของรุสเซียรึนั่น ได้ทำให้จุดประสงค์หลักของรุสเซียในการดำเนินนโยบายปิดล้อมจีนประสบความสำเร็จเกือบ กึ่งหนึ่งแล้ว เพราะกุญแจสู่ความสำเร็จในการปิดล้อมสำหรับรุสเซีย คือ อินเดีย ญี่ปุ่น และ เอเชียอาคเนย์ จีนได้พยายามทำลายแนวปิดล้อมโดยรุสเซียอย่างสุดความสามารถ กุญแจ สู่ความสำเร็จนั้นคือ การทำงานทางไม่ตรีกับสหรัฐอเมริกา แสดงให้ความเป็นมิตรไม่ตรีกับ ทุกชาติ เพื่อสร้างแนวร่วมต่อต้านรุสเซียและพยายามบ่อนทำลายฐานะอำนาจอิทธิพลรุสเซีย ทั่วทุกมุมโลก ที่ในโลกคอมมิวนิสต์ โลกเสรีและโลกที่สาม

นอกจากประสบความสำเร็จทางการทูตในเอเชียใต้แล้ว รุสเซียยังประสบความสำเร็จ ใน การทูตกับโลกเสรีอีกด้วย ในเดือนกันยายน ค.ศ. 1971 สัมหารামาจที่ขึ้นเครื่องเบอร์ลิน ได้ตกลงในหลักการว่าจะรักษาสถานะเดิมของเบอร์ลินที่แบ่งแยก กรณีพิพาทใด ๆ จัดตั้ง ทางานทางยุติด้วยสันติวิธีโดยหลักเลี้ยงการคุณความที่จะใช้พลกำลังในเบอร์ลิน นับแต่นั้นมา เยอรมนีตะวันตกได้สืบสุດการเป็นชนวนแห่งความขัดแย้งระหว่างรุสเซียกับโลกเสรี ความ สำเร็จทางการทูตครั้งนี้มีความสำคัญมาก เพราะตะวันตกยอมรับรองสถานะเดิมของยูโรป ตะวันออกเพื่อแลกกับการที่รุสเซียได้ให้คำน่าว่าจักรไม่แทรกแซงกิจการภายในของเบอร์ลิน เมื่อรุสเซียก้าวเดินไปไกลเพียงใด จันมีได้ลดระทึกว่าตามให้ทันเพียงนั้น ในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 1972 ประธานาธิบดีนิกสันไปเยือนปักกิ่ง เป็นการเบิกศักราชการเปลี่ยนดุลยภาพแห่ง อำนาจทางการเมืองโลกครั้งสำคัญ รุสเซียจับตาดูอย่างใกล้ชิด แม้ว่าประธานาธิบดีจะพยายาม รักษาทางไม่ตรีกับรุสเซียด้วยการเยือนมอสโก ระหว่างวันที่ 22–29 พฤษภาคม ค.ศ. 1972 และได้มีการประชุมสุดยอดท่ามกลางความเข้มข้นของสังคมเมืองดานาน รุสเซียพยายาม ขัดขวางการสมานฉันท์ระหว่างสหรัฐอเมริกากับจีนนั่น โดยการเกลี้ยกล่อมสหรัฐอเมริกาว่า รุสเซียมีอำนาจอิทธิพลสูงในเวียดนามมาก รุสเซียสามารถจะส่งให้รับหรือยุติการรบได้ เพราะ ฉะนั้น รุสเซียจะช่วยให้สหรัฐอเมริกาพ้นความเกี่ยวข้องผูกพันกับสังคมเมืองดานานได้ดี กว่าจีน รุสเซียได้แสดงอิทธิพลตนให้เป็นที่ประจักษ์โดยการเปิดไฟเขียวทุ่มเทความช่วยเหลือ แก่เวียดนามหนึ่งอันสามารถบุกเป็นครั้งแรกสู่เวียดนามได้ในกลางปี ค.ศ. 1972 การเข้าร่วม เพื่อทางานทางยุติสังคมเมืองดานามจึงได้เริ่มมีการเร่งรัดจริงขึ้นแต่นั้นมา แต่ท่ามกลาง การทูตนั้นเองที่รุสเซียต้องชะงักอีกครั้งหนึ่ง เมื่อองค์การสหประชาติมีตั้งรับรองจีนเป็น ผู้แทนประชาชนจีน แทนได้หวานในวันที่ 26 ตุลาคม ค.ศ. 1972 โดยนายสร้างจีนที่ได้เดี่ยวได้ สืบสุดแล้วสำหรับรุสเซีย และการโน้มรับทางการทูตแข่งกับจีนได้เข้มข้นขึ้นแต่นั้นมา รุสเซียรับรู้ว่าจีนมากขึ้น และผูกมิตรกับโลกเสรียิ่งขึ้นโดยเปิดการเจรจาข้ามตัวอุทุกศาสตร์

การเจรจาปัญหาเบอร์ลิน (สิงหาคม 1970) ที่เต็มไปด้วยความราบรื่นนั้นย่อมมีความหมายต่อการเจรจาลดอาวุธบุกค่าสตร์ด้วย ได้มีการประชุมที่เวียนนา (ระหว่างวันที่ 31 เดือนกรกฎาคม ก.ศ. 1973 – วันที่ 28 มิถุนายน ก.ศ. 1973) เพื่อเจรจาการร่วมกันลดกำลังพล (Forces) และกำลังรบ และมาตรการอื่นที่เกี่ยวข้องในยุโรปภาคกลาง ต่อมาในวันที่ 7 กรกฎาคม ได้มีการประชุมที่ヘルซิงกิ (Helsinki ในฟินแลนด์) และสามารถตกลงให้มีการประชุมเรื่องความมั่นคงและความร่วมมือกัน (Conference on Security and Cooperation—CSCE) วันที่ 30 ตุลาคม ได้มีการประชุมที่เวียนนา เป็นการประชุมระหว่างกลุ่มประเทศสมาชิกองค์การนาโต้กับฝ่ายกติกาสัญญาอิร์ซอ การประชุมตลอดปี 1971–73 ย่อมเป็นการดำเนินการทางการทูตครั้งสำคัญที่ทำให้รัสเซียสามารถแก้ปัญหาที่ค้างมาช้านาน คือในปี 1973 รัสเซียเป็นมิตรไม่ตรึงกับโลกเสรีและเยอรมันตะวันตก มีสนธิสัญญากับอินเดีย (ก.ศ. 1971) และมีการเจรจาลดอาวุธบุกค่าสตร์ร่วมสำเร็จพลใน ก.ศ. 1973 ตามข้อตกลงที่ヘルซิงกิ

ถึงกระนั้น การสมานฉันท์ไม่สามารถจะทำให้ทั้งสองฝ่ายยอมปล่อยมือจากตะวันออกกลางเพื่อเห็นแก่ทางไม่ตรึงเสียที่เดียว ทั้งสองฝ่ายไม่สามารถทำให้ความขัดแย้งในภูมิภาคนั้นยุติลง เพราะทั้งสองฝ่ายยังคงแข่งขันอิทธิพลในภูมิภาคนั้น รัสเซียยังคงช่วยเหลือซึ่งเรียและอียิปต์ แต่ปัญหาที่รัสเซียต้องไตร่ตรองหนัก คือ ในกรณีที่เกิดสกปรกขึ้นในภูมิภาคตะวันออกกลาง รัสเซียการดำเนินนโยบายใดที่เหมาะสม? ถ้ารัสเซียเห็นแก่สันติภาพและความมั่นคงส่วนตนที่จะไม่เผชิญหน้ากับโลกเสรี รัสเซียจะต้องยินยอมที่จะเห็นอหารับประชัยและอิทธิพลรัสเซียดับบูรุลงในภูมิภาคตะวันออกกลาง แต่ถ้ารัสเซียจะรักษาอิทธิพลในภูมิภาคนั้น รัสเซียต้องเสี่ยงแทรกแซงทางทหาร รัสเซียได้ทุ่มเทให้ความช่วยเหลือทางทหารแก่อียิปต์มากคือ การสร้างระบบป้องกันภัยทางอากาศ ส่งเจ้าหน้าที่บุคลากร 12,000 คนประจำที่ฐานที่ปนาวุธและส่งนักบิน 300 คน ไปร่วมปฏิบัติการ runway²⁴ เป็นการลงทุนสูงและเสี่ยงต่อทางไม่ตรึงกับโลกเสรีมาก กรณีเมื่ออียิปต์เปลี่ยนผู้นำเป็นนายอัน瓦ร ชาดต (Anwer Sadat) ผู้นำใหม่เป็นคนร้อนคอบไม่วู่วามและไม่นิยมรัสเซีย โดยเฉพาะเมื่อรัสเซียไม่เต็มใจที่จะจัดสรรออาวุธประเกร์นรุก (Offensive weaponry) ให้แก่อียิปต์ ความบาดหมางท้ายสุดมีผลทำให้อียิปต์ขึ้นที่ปรึกษาทางทหารรัสเซียออกนอกราชการในวันที่ 18 กรกฎาคม ก.ศ. 1972 เหตุครั้งนั้นคือเป็นจุดเปลี่ยนความสัมพันธ์ระหว่างรัสเซียกับโลกอาหาร และถือเป็นปฏิกรรมต่อรัสเซียที่มีได้ยินดีจะร่วมหัวใจท้ายเสียงเป็นเสียงตอบกับโลกอาหาร รัสเซียถือเหตุนั้นเป็นข้อควรอภัยและเป็นความพ่ายแพ้ทางการทูตครั้งสำคัญของตน แต่ถ้าพิจารณาให้ลึกซึ้งแล้ว

²⁴ Ulam, p. 758.

รุสเซียไม่เห็นควรเดือดร้อนเท่าไอนัก เพราะรุสเซียไม่เคยยินยอมเอาตัวเข้าพัวพันในวิกฤติ-การณ์ในตะวันออกกลางที่เสี่ยงเกินไป และมิได้ให้ประโยชน์เกิดผลกระทบใด นอกจาก เกียรติภูมิซึ่งไม่คุ้มกับการเผชิญหน้าโลกเสรี การกระทำของอีบีปต์กลับช่วยให้รุสเซียสามารถ ตอบได้อย่างดีมากกว่า โดยยังคงตรวจสอบอำนาจอิทธิพลของฝ่ายสหราชอาณาจักรในภูมิภาคนั้น โดยไม่ ประณณ่าเข้าข้องเกี่ยวในวิกฤติการณ์ด้วยเกรงลูกค้าจะเป็นมายุทธและเกรงการคาดการณ์ ผิด (Miscalculation) ชาดต่าเท่ากับช่วยรุสเซียโดยลดโอกาสที่รุสเซียอาจจะต้องเข้าเกี่ยวข้อง ในวิกฤติการณ์ในภัยภาคหน้าซึ่งได้อุบัติขึ้นในเดือนตุลาคม ก.ศ. 1973 เมื่ออีบีปต์และซีเรีย โ Jain ต่อสู้รบกัน รุสเซียแสดงบทบาทช่วยฝ่ายอาหรับมีให้ปราชัยโดยการดำเนินนโยบายชี้ คุกคามและส่งกำลังทหารไปบ่มฝ่ายโลกเสรี และในขณะเดียวกัน ก็ร่วมมือกับโลกเสรีในการ เรียกร้องให้สงบศึก

ความขัดแย้งในตะวันออกกลางนั้น ว่าไปแล้ว รุสเซียย่อมได้ร่ำรวยได้ดีว่า รุสเซีย มิได้รับประโยชน์เท่าไอนัก การสมานฉันท์กับสหราชอาณาจักรดับเบลได้รับความกระทุนกระเทือน และสหราชอาณาจักรอาจหวนไปสมานฉันท์กับจีนมากกว่า ประการที่สอง ความขัดแย้งใน ตะวันออกกลางที่รุนแรงทุกที่นั้นอาจทำให้รุสเซียต้องเผชิญหน้ากับสหราชอาณาจักรได้ จริงอยู่ ประโยชน์นี้ปรากฏอยู่บ้างว่า รุสเซียมีเกียรติภูมิในโลกอาหรับ และพอใช้ที่จะเห็นโลก ยุโรปตะวันตกขัดแย้งกับสหราชอาณาจักรด้วยเหตุที่สหราชอาณาจักรนิยมอิสรภาพ²⁵ แต่ผล ประโยชน์นั้นย่อมไม่คุ้มเท่าไอนักสำหรับรุสเซีย ปัญหาความเป็นปฏิปักษ์ระหว่างอิสรภาพ กับอาหรับต้องยุติด้วยสันติวิธีมากกว่าอยุธยาที่จะทำให้รุสเซียต้อง “เปลือยเนื้อเปลือกตัว” เกินความจำเป็น รุสเซียเลือกที่จะสมานฉันท์มากกว่าเผชิญหน้ากับสหราชอาณาจักร

ตั้งแต่ ก.ศ. 1973 การสมานฉันท์ดำเนินไปด้วยดีแม้จะมีปัญหาตะวันออกกลาง และอินโดจีนเป็นยาคำแทรกอยู่บ้างก็ตาม รุสเซียสามารถจะวางใจได้ในสันติภาพและมิตร-ไม่ตรีกับโลกเสรีและเยอร์มนีตะวันตก ยกเว้นปัญหาเดียวที่แก้มได้คือ จีน

²⁵Ibid., p. 760.

รัสเซีย : อนาคตที่เห็นชัด

ในการศึกษาการทุตของรัสเซีย มีข้อควรคิดว่า รัสเซียดำเนินนโยบายต่างประเทศ โดยวางแผนล่วงหน้าหรือไม่ได้กำหนดแผนไว้ก่อน? แต่น่าสังเกตว่า รัสเซียมีนโยบายที่มีลักษณะ ขัดแย้ง เนื่องไปด้วยเทคนิคและการจังหวะโอกาสเหมาะสม เพื่อให้ได้ประโยชน์มากที่สุดโดย เสียงน้อยที่สุด รัสเซียจักตัดสินใจโดยพิจารณาคาดคะเนด้วยภาพแห่งอำนาจและปัจจัยแวดล้อม ว่าควรก้าวต่อหน้า หรือควรถอย แม้ว่าการคาดคะเนอาจมีผิดพลาดบ้างเป็นปกติวิสัยในสถาน- การณ์โลกที่เกิดขึ้นก็ตาม²⁶

ผู้นิยมลัทธิมาร์กซ์ ลัทธิเลนิน และสถาลิน ล้วนมีจุดยืนประจำว่า การถอยอย่าง เป็นระเบียบมิได้อีกว่าเป็นการเสื่อมเสียศักดิ์ศรีแต่อย่างใด ในกรณีการต่างประเทศ รัสเซียมีความเชื่อฟังใจว่า การทุตที่ดีคือ การทุตที่มิได้ชักชนะเด็ดขาดหรือพ่ายแพ้เด็ดขาด หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ไม่เอาเป็นเอาตาย ถ้าการดำเนินการต่างประเทศนั้นเพชญการต่อต้าน อย่างหนัก รัสเซียเต็มใจที่จะถอยเพื่อรอดอยจังหวะโอกาสใหม่²⁷ แต่ทั้งนี้ก็อาจจะกล่าวได้ว่า การก้าวหน้าหรือถอยขึ้นอยู่กับการคาดคะเน ซึ่งการคาดคะเนส่วนใหญ่ล้วนเกิดขึ้นจากการ ตัดสินใจว่าจะตั้งรับปักป้องตนเองมากกว่าจะรบรุกและนิยมการใช้สันติวิธีมาก²⁸ ถึงกระนั้น รัสเซียก็ได้ชื่อว่าเป็นผู้ที่มีบุทบาทเป็นปฏิปักษ์โดยไม่นิยมการประนีประนอม ทั้งๆ ที่โดย ความเป็นจริงแล้ว จากการศึกษาการทุตจะเห็นได้ว่า รัสเซียก็มีความปรารถนาสันติภาพและ เสน่ยรภาพความมั่นคง โดยยินยอมโอนอ่อนผ่อนปรน เช่นกัน²⁹ รัสเซียมักตีความหมายการ กระทำของประเทศอื่นว่ามีเจตนาและจุดประสงค์ ตลอดจนคาดคะเนการณ์เป็นอย่างอื่น และ รัสเซียมักปฏิเสธที่จะรับรองว่า โอกาสหรือเหตุบังเอิญมีบุทบาทในการกำหนดพฤติกรรมเช่นนั้น รัสเซียจึงนิยมใช้วิธียั่นค้ำขาด บ่มๆ ซึ่งมักทำให้การเมืองโลกขาดความเชื่อมั่นในเจตจำนง ที่ อันดีของรัสเซีย³⁰ พฤติกรรมในอดีตของรัสเซียเองได้แสดงแนวโน้มดังกล่าวมาแล้ว เมื่อได้ ที่รัสเซียมั่นใจในกำลังแสนยานุภาพของตน รัสเซียย่อมดำเนินนโยบายห้ามลั่นกอลองรุน ดังเช่นในวิกฤติการณ์ไต้หวัน (สิงหาคม ก.ศ. 1958) วิกฤติการณ์เบอร์ลิน (ก.ศ. 1948, 1961) และวิกฤติการณ์คิวบา (ก.ศ. 1962) เป็นต้น ในการแสดงบทบาทมากเช่นนั้น รัสเซียมีท่าที่ ประณญาที่จะเจรจา กับฝ่ายตรงข้ามเพื่อให้เกิดความสัมสัชนาด้วยนโยบายและท่าทีของ

²⁶ John S. Reshetar, "Predicting Soviet Behavior," *The Foreign Policy*, by Rubinstein, p. 427.

²⁷ Moseley, p. 435.

²⁸ Barrington Moore, Jr., "The Pressures Behind Soviet Expansionism," *The Foreign Policy*, by Rubinstein, p. 431

²⁹ Rubinstein, *The Foreign Policy*, p. 426.

³⁰ Ibid., p. 419.

รุสเซียนได้ชัดเจน และแยกสายข้อวินิจฉัยของฝ่ายตรงข้าม รุสเซียข่มขู่ฝ่ายปฏิปักษ์ที่แสดงความอ่อนแอก่อนเพื่อให้เกิดความระย่อท้อถอยจนยอมให้รุสเซียแพ้่ายอำนาจอิทธิพลได้ตามอำเภอใจ³¹ นักการทูตรุสเซียเป็นผู้เชี่ยวชาญในการเจรจามาก เขาจะยึดมั่นในจุดประสงค์ไม่เปลี่ยนแปลง และแสดงความไม่หวั่นระวง ตลอดจนพยายามสอดแทรกอิทธิพลและเจตนาณณ์ของรุสเซียอย่างเปิดเผย และพยายามหลีกเลี่ยงที่จะพูดถึงข้อเท็จจริงใด และความประณานอันใดที่แปลกลอมมิใช่ข้อเท็จจริงหรือความประณานของตน นักเจรจา.russeiyจักเป็นฝ่ายนั่งฟังที่แสดงความเข้มแข็งแน่วแน่ในจุดประสงค์ ความคุ้มต้นเองและควบคุมสถานการณ์ในการเจรจาไว้ได้³²

ในการดำเนินนโยบายต่างประเทศนั้น รุสเซียนมีอำนาจมากเพียงใดเป็นข้อควรพิจารณาประกอบด้วย รุสเซียต้องการที่จะครอบงำโดยสันติวิธี รุสเซียจึงมีทรัพยากรสัมภาระต่อสังคมร่วมและสันติภาพในลักษณะที่คำนึงถึงขอบเขตและความเข้มข้นของสังคมร่วมเป็นหลักสำคัญ โดยเฉพาะสังคมร่วมยึด การดำเนินนโยบายของรุสเซียเป็นการดำเนินการทำลายลักษณ์ทางการเมืองโดยที่ขาดความสมดุลย์ (Disequilibrium) รุสเซียอาศัยความได้เปรียบที่ฝ่ายตะวันตกขาดความแน่วแน่ในการกำหนดวินิจฉัยนโยบายและได้แทรกซึมสถานการณ์โลกโดยวิธีการข่มขู่ทางการเมือง (Political Blackmail) และโดยวิธีการแผ่ขยายทางเศรษฐกิจ แต่ในการดำเนินนโยบาย เช่นนี้ รุสเซียกลับแพ้ภัยต้นเอง คือ ปัญหาภายในโลกคอมมิวนิสต์อันเป็นผลมาจากการประณามสถาเดิมและยกเลิกระบบสถาเดิม และเป็นผลมาจากการที่ยุโรปตะวันออกรักษาติรุนแรงต่อต้านมิให้รุสเซียครอบงำได้โดยง่าย อีกประการหนึ่ง ปัญหามาจากการที่จีนทะยานตนขึ้นมาแข่งท้าทายความเป็นผู้นำของรุสเซียในโลกคอมมิวนิสต์ นอกจากปัญหาภายในแล้ว รุสเซียยังต้องเผชิญกับการที่สหรัฐอเมริกาแข่งขัน ยุโรปตะวันตกพัฒนาเศรษฐกิจรวดเร็ว และการที่รุสเซียเกี่ยวพันผลประโยชน์ในสถานการณ์โลกมากขึ้นทุกที่

รุสเซียเพียรที่จะบ่อนทำลายโลกน้ำทุน และพยายามจะสอดแทรกกลัทธิของตนเข้าไปในทุกหนแห่งเท่าที่จะเป็นไปได โดยการพยายามทำลายพลังสามัคคี และผลกำลังขององค์กรนานาชาติ แยกสายยุโรปตะวันตก และลดอิทธิพลทางการเมืองและการทหารของสหรัฐ-อเมริกาทุกหนแห่ง การบ่อนทำลายปรากฏทุกรูปแบบ อาทิ การใช้กุศโลบาย การก่อการร้าย และการก้าวრ้าว公然อย่างเปิดเผย เป็นต้น ตามที่ครุสเซฟปลุกระดมมวลชนไว้เสมอว่า “เราจะฝังเข้า [สหรัฐอเมริกา]”

³¹ Philip E. Mosely, "Problems of Negotiating with the Soviets." *The Foreign Policy*, p. 430.

³² Ibid., p. 429.

ในทศวรรษที่ 1970 ตะวันตกมีการศึกษาอยู่ร่วมกันโดยสันติ? ตะวันตกถือว่านโยบายนี้แสดงเจตจำนงของตะวันตกที่จะยอมรับสถานการณ์ที่ยังคงสถานะเดิม แต่รัสเซียถือเป็นนโยบายที่เป็นหัวเรี่ยวหัวต่อและเป็นเพียงบุหรี่ที่รัสเซียพร้อมจะสลัดหัวใจถ้ากลืนปฏิวัตินี้โอกาสเป็นไปได้ การอยู่ร่วมกันโดยสันติเพียงแต่ทำให้รัสเซียสามารถแผ่ขยายอำนาจและบ่อนทำลายโลกน้ำทุน การประชุมสุดยอดเป็นเพียงการแสดงบทบาทในทางที่ดีเพื่อลดความตึงเครียดระหว่างประเทศ และลดการประเมินคาดการณ์ลงบ้าง เพราะถึงอย่างไรรัสเซียก็ยังนิยมันดีอ่อนน้อมถ่ำน้ำจามากกว่าหลักการ เมื่อจะต้องมีความสัมพันธ์กับโลกเสรี³³

แม้ต่างจะมีจุดประสงค์กำหนดไว้แล้ว ความสัมพันธ์ระหว่างรัสเซียกับโลกตะวันตกก็ยังคงมีความยากลำบากหลายประการ ที่สำคัญคือ รัสเซียมีความกังวลในสิ่งที่กระทบความมั่นคงของตนมาก จึงให้ความสำคัญแก่การเสริมกำลังรบ ซึ่งก็เป็นการก่อขวางมิให้รัสเซียบรรลุถึงช่องเส้นทางความมั่นคงและไม่บรรลุถึงช่องทางการพัฒนาประเทศ อีกประการหนึ่ง การสมานฉันท์กับโลกตะวันตกทำให้รัสเซียถูกกล่าวหาว่าเพิกเฉยไม่รับรู้ในผลประโยชน์ของโลกคอมมิวนิสต์ กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ การสมานฉันท์เป็นประโยชน์ต่อรัสเซียเท่านั้นหากได้เป็นประโยชน์ต่ออุดมการณ์แต่อย่างใดไม่ เพราะอุดมการณ์กำหนดให้ปฏิวัติโลกมิใช่อยู่ร่วมกันโดยสันติ

ในด้านอุดมการณ์เอง รัสเซียมีความเชื่อมั่นว่า ถนนทุกสายล้วนนำไปสู่ลัทธิคอมมิวนิسمได้ (All roads lead to Communism) การที่จะนำไปสู่ลัทธินั้นย่อมมีระบบหัวเรี่ยวหัวต่อที่ต้องใช้ระยะเวลาอันยาวนาน รัสเซียพัฒนาสังคมย่อมต้องผ่านการพัฒนาประเทศ ผ่านการใช้เชิงการทูต และผ่านวิกฤติการณ์ทางเศรษฐกิจ รัสเซียต้องระมัดระวังมากที่จะหลีกเลี่ยงสังคม โดยเฉพาะสังคมเย็นซึ่งยังคงปราฏในระยะเวลาที่มีการผ่อนคลายความตึงเครียดอาจจะกล่าวได้ว่า รัสเซียต้องรักษาดุลยภาพแห่งความเหี้ยมโหด ("Balance of Terror") เพื่อป้องกันมิให้รัสเซียต้องปฏิบัติการทางทหารในแห่งหนใด กำลังแสนยานุภาพรัสเซียและการแผ่ขยายอำนาจย่อมมีส่วนเกี่ยวข้องกับเจตจำนงของรัสเซีย และรัสเซียต้องไม่พยายามหันไปพึ่งพาการใช้อาวุธนิวเคลียร์เพื่อป้องปารามมิให้เกิดสังคมนิวเคลียร์ สมรรถได้ที่จะเกิดขึ้นต้องมีขอบเขตจำกัด รัสเซียต้องกำหนดดุลยภาพที่มีความสัมพันธ์กับโลกเสรีด้วยกล่าวคือ การเจริญสัมพันธ์ไม่ตรีเพื่อรักษาระบบธุรกิจวารของตน บั้นทอนพลกำลังของฝ่ายองค์การนาโต ฉะลอกการเสริมกำลังรบของเยอรมนีตะวันตก และรักษาสถานะเดิมของเยอรมนีที่แบ่งแยกไว้ดังเดิม

³³Rubinstein, The Foreign Policy, p. 419

ความหนักใจของรุสเซียเมื่อยุ่งแต่เพียงว่า การรวมเยอรมันจะทำให้เยอรมันเข้มแข็งมาก แม้จะทำให้องค์การนาโต้อ่อนแอลงก็ตาม ความเติบใหญ่ของเยอรมันย่อมเป็นอันตรายต่อรุสเซียมีได้น้อยไปกว่าต่ำๆ โกรดโดยส่วนรวมด้วย รุสเซียจึงมีความแน่วแน่ที่จะให้เยอรมันนี้ตะวันออกคงความเป็นรัฐคอมมิวนิสต์ มิให้รวมประเทศ ทั้งเป็นการรักษารัฐบริหารทั้งหมดด้วย รุสเซียจึงไม่ขึ้นของสหสหภาพรัฐบริหารของตน และการทุตของรุสเซียล้วนนุ่งหวงให้โลกตะวันตกยอมรับรองระบบบริหารของรุสเซีย ระบบบริหารและการเมืองติดก้าสัญญา วอร์ซอจักต้องดำเนินกงอยู่ต่อไป รุสเซียยินยอมให้อิสระเสรีแก่รัฐบริหารแต่เพียงในขอบเขตจำกัด ทราบเท่าที่กระบวนการให้อิสระเสรีนั้นไม่เป็นอันตรายต่ออำนาจและผลประโยชน์รุสเซียในโลกบริหาร

ส่วนความสัมพันธ์กับจีนอาจมีความตึงเครียดบ้างแม้จะมีเขตผลประโยชน์ทุกชน แห่งต่างกัน กล่าวคือ ผลประโยชน์รุสเซียมีเด่นชัดในยูโรปตะวันออก ยูโรปตะวันตก น่านน้ำ ทะเลเมดิเตอเรเนียน และตะวันออกกลาง ส่วนเขตผลประโยชน์ของจีน กือ เอเชียอาคเนย์ และใต้หวัน ผลประโยชน์ร่วมกันมีเฉพาะในกรณีญี่ปุ่น อินเดีย และมองโกเลียนอกเท่านั้น ในเขตผลประโยชน์เหล่านั้น จีนและรุสเซียแข่งขันกันพัฒนาประเทศเหล่านั้น เสริมสร้างอิทธิพลทางการเมือง แทรกซึมทางเศรษฐกิจ และสนับสนุนบุนการกู้เอกสารช

ตั้งแต่กลางทศวรรษที่ 1970 ปัญหาหนักใจรุสเซียมากที่สุด น่าจะเป็นปัญหาในโลกคอมมิวนิสต์ อิทธิพลของลัทธิอุดมการณ์และผลประโยชน์แห่งรัฐจะมีบทบาทกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างรุสเซียกับโลกคอมมิวนิสต์เสมอมา และเป็นสิ่งที่รุสเซียจักปฏิเสธไม่รับรู้มิได้ ทราบได้ที่รุสเซียยังต้องการรักษา “จักรวรรดิ” ของตนต่อไป รุสเซียจักต้องประคับประคองสัมพันธภาพกับจีนและโลกเสรีให้อยู่ในระดับที่มิให้รุสเซียเป็นฝ่ายเสียเปรียบในดุลยภาพ แห่งอำนาจโลก การทุตรุสเซียต้องคำนึงถึงปัจจัยดังกล่าวมากขึ้นทุกที อุดมการณ์กล้ายเป็นปัจจัยเสริมมากกว่าปัจจัยหลัก อำนาจและผลประโยชน์ส่วนตนเท่านั้นที่สำคัญในการเจริญสัมพันธ์ไม่ตรึงกับนานาประเทศ